

คู่มือหลักสูตร

การบริหารโครงการสุขภาพ:

Project Management in Health Promotion

Project Management

จัดทำโดย

ศูนย์บูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

คู่มือเสริมสมรรถนะผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมเสริมสังคมสุขภาวะ
หลักสูตรหลักการบริหารโครงการสุขภาพ (Project and Program Management in Health Promotion)
ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสังคมสุขภาวะของภาคีเครือข่ายภาคเหนือ

จัดทำโดย

ศูนย์บูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรนภา พรหมมา

คณะทำงาน

ดร.เสถียรภักดิ์ มุขดี

นางสาวจิรภา ดามัง

นายประจักษ์ กองตัน

สนับสนุนโดย

สำนักพัฒนาภาคีสัมพันธ์และวิเทศสัมพันธ์

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สารบัญ

บทนำ

❖ ความสำคัญและความเป็นมา	1
❖ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	2
❖ กลุ่มเป้าหมาย	3
❖ โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร : หลักการบริหารโครงการสุขภาพ (Project and Program Management in Health Promotion)	3
● กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 1. ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงานและโครงการขับเคลื่อนงาน แบบบูรณาการเพื่อการสร้างสังคมสุขภาพะอย่างยั่งยืน	3
● กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 2. การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ (Project Proposal Development for Health Promotion)	4
● รายละเอียดโครงสร้างเนื้อหาและแผนการดำเนินงานของหลักสูตร	5
❖ การติดตามประเมินผลหลักสูตร	8

<u>กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 1 ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงานและโครงการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการ เพื่อการสร้างสังคมสุขภาพะอย่างยั่งยืน</u>	12
---	----

❖ หลักเกณฑ์การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของจังหวัด และกลุ่มจังหวัด	12
❖ เงื่อนไขโครงการตามแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด	12
❖ หลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และการใช้เงินเหลือจ่าย	13
● ตัวอย่าง การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดน่านตามประเด็นยุทธศาสตร์	13
❖ รายละเอียดการจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด	14
❖ เอกสารอ้างอิง	16

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ (Project Proposal Development for Health Promotion)	18
❖ ความหมายของโครงการ	18
❖ องค์ประกอบของโครงการ	19
❖ วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ	19
❖ การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดสุขภาพ	20
❖ การฝึกปฏิบัติเขียนโครงการ	20
❖ ข้อพิจารณาในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ	31
❖ เอกสารอ้างอิง	34

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 การวางแผนและบริหารโครงการ (Project Management)	36
❖ ความหมายการบริหารโครงการ	36
❖ วิธีการและขั้นตอนการบริหารโครงการ	36
❖ การประเมินตนเอง	38
❖ การติดตามและประเมินผลแบบเสริมพลัง	39
❖ กรณีศึกษา: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารโครงการและการติดตามประเมินผล	44
❖ แบบสอบถามเพื่อติดตามประเมินเสริมพลังการขับเคลื่อนงานของผู้นำสร้างเสริมสุขภาพในพื้นที่ภาคเหนือ	50

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมา

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 10) “ต้องวิเคราะห์และรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นด้วย เมื่อตกลงกันแล้วให้นำยุทธศาสตร์ใหม่มาพัฒนาให้และให้ปรับให้เหมาะสมตามสภาพและประเพณีท้องถิ่น”

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น โดยกำหนดยุทธศาสตร์ 20 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ กำหนดวิสัยทัศน์ : สถาบันอุดมศึกษาร่วมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งยั่งยืน พันธกิจการขับเคลื่อนงาน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาท้องถิ่น ด้านการผลิตและพัฒนาครู ด้านการยกระดับคุณภาพ การศึกษา และด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและเชื่อมโยงแนวคิดงานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (Engagement University) มุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อท้องถิ่น สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาและยกระดับ และสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือตามบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัย คณะ/หน่วยงาน โดยใช้หลักการบริหารจัดการแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาพื้นที่ด้วยความร่วมมือของมหาวิทยาลัย กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรภาคี สู่เป้าหมายวิสัยทัศน์ร่วมพัฒนาทั้งระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ โดยการบูรณาการพันธกิจทั้งการวิจัย การเรียนสอน บริการวิชาการ โดยการเสริมสมรรถนะผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสังคมสุขภาพ หลักสูตรแนวคิดและหลักการสร้างเสริมสุขภาพสำหรับภาคีเครือข่าย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสังคมสุขภาพของภาคีเครือข่ายภาคเหนือ ด้วยรูปแบบการขับเคลื่อนงานไตรพลัง “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” หรือรูปแบบการทำงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพแบบ สสส.(Thai Health Working Model) ที่ตั้งบนพื้นฐานหลักการ ๕ กลยุทธ์การสร้างเสริมสุขภาพตามกฎบัตรออกตาวา ได้ข้อสรุปว่า สมรรถนะหลักทำเป็นต่อการขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาพ (Thai Health Core Competencies) ควรประกอบด้วยสมรรถนะหลัก (Core Competencies) 5 กลุ่มย่อย และ 2 กลุ่มย่อย (5+2 Core competencies)

หลักสูตร หลักการบริหารโครงการสุขภาพ (Project and Program Management in Health Promotion) ประกอบด้วย 3 กิจกรรมการเรียนรู้ คือ 1)ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงาน และโครงการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการเพื่อการสร้างสังคมสุขภาพอย่างยั่งยืน 2) การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ 3)การวางแผนและบริหารโครงการ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 1) ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงาน และโครงการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการเพื่อการสร้างสังคมสุขภาพอย่างยั่งยืน มีความสำคัญต่อผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสังคมสุขภาพ ในการเชื่อมประสานผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 2)การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ มีความสำคัญต่อการพัฒนาข้อเสนอโครงการอย่างมีคุณภาพ และกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 3)การวางแผนและบริหารโครงการมีความสำคัญต่อการวางแผนการใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเกิดการเสริมพลังในติดตามสนับสนุนโครงการให้บรรลุผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของโครงการระดับพื้นที่

ดังนั้นในการขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขภาพหลักสูตรการบริหารโครงการสุขภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการขับเคลื่อนงานชุมชน จึงมีความจำเป็นที่ผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมเสริมสังคมสุขภาพ จะต้องอาศัยองค์ความรู้ ทักษะ หลักสูตรการบริหารโครงการสุขภาพ เป็นสมรรถนะหลักการพัฒนาศักยภาพภาคี ทั้งในเชิงกำหนดกลยุทธ์ เป็นผู้นำและการบริหารงานด้านสร้างเสริมสุขภาพ เกิดสมรรถนะการสร้างและบริหารเครือข่าย สามารถจัดทำข้อเสนอโครงการเพื่อกำหนดปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อสุขภาพจะ ร่วมกันการวางแผนขับเคลื่อนโครงการ การบริหารโครงการ การสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพรวมถึงการจัดการความรู้ด้านสุขภาพในระดับพื้นที่และกับภาคีตลอดจนเกิดต่อยอดและการสร้างความยั่งยืนของเครือข่ายด้านสุขภาพในระดับภาคเหนือ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. วัตถุประสงค์หลักสูตร เมื่อจบหลักสูตรนี้แล้ว ภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมอบรม จะสามารถใช้/ประยุกต์ความรู้ความเข้าใจในระบบการวางทิศทางและบริหารจัดการโครงการอย่างครบวงจร

2. วัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น หลังเข้าร่วมการอบรม ภาคีเครือข่าย จะมี

- 2.1) ความรู้และความเข้าใจยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงาน โครงการและการบริหารโครงการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการเพื่อการสร้างสังคมสุขภาพอย่างยั่งยืน
- 2.2) สามารถเขียนโครงการจากการจัดลำดับปัญหา และจากการวิเคราะห์ต้นไม่ปัญหา โดยเชื่อมโยงต่อเป้าหมายและความคาดหวังที่ชัดเจน
- 2.3) สามารถบริหารจัดการโครงการให้สัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้
- 2.4) สามารถประเมินโครงการ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาโครงการและนโยบายสาธารณะระดับพื้นที่ได้

กลุ่มเป้าหมาย

1. ภาควิชาหรือหน่วยงานที่มีการขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขภาพในชุมชนและองค์กรต่างๆ ทั้งผู้จัดการ ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปฏิบัติงานของแผนงานโครงการ

2. ผู้ที่สนใจที่ต้องการฝึกฝนด้านการบริหารโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร : หลักการบริหารโครงการสุขภาพ (Project and Program Management in Health Promotion) ประกอบด้วย 3 กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 1.ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงานและโครงการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการเพื่อการสร้างสังคมสุขภาพอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย คือ

- หลักเกณฑ์การจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด
- เงื่อนไขโครงการตามแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด
- หลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และการใช้เงินเหลือจ่าย
- ตัวอย่าง การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดน่านตามประเด็นยุทธศาสตร์
- รายละเอียดการจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร : หลักการบริหารโครงการสุขภาพ (Project and Program Management in Health Promotion)

ประกอบด้วย 3 กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 1.ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงานและโครงการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการเพื่อการสร้างสังคมสุขภาพอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย คือ

- หลักเกณฑ์การจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด
- เงื่อนไขโครงการตามแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด
- หลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และการใช้เงินเหลือจ่าย
- ตัวอย่าง การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดน่านตามประเด็นยุทธศาสตร์
- รายละเอียดการจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 2 การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ (Project Proposal Development for Health Promotion) ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย คือ

- ความหมายของโครงการ
- องค์ประกอบของโครงการ
- วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ
- การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดสุขภาพ
- การฝึกปฏิบัติเขียนโครงการ
 - การค้นหาปัญหาของพื้นที่
 - การจัดลำดับปัญหาของพื้นที่
 - การวิเคราะห์ปัญหาจากฝั่งต้นไม่ปัญหา
 - การคัดกรองสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหา
 - ตัวอย่างการนำเสนอสาเหตุหลัก
 - การวิเคราะห์ระดับผลลัพธ์
 - การกำหนดวัตถุประสงค์
 - การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์
 - เทคนิคการเขียนตัวชี้วัด (KPI) เป้าหมายผลผลิต
 - การออกแบบกิจกรรมด้วยการวิเคราะห์ แรงเสริมแรงต้าน ในการดำเนินงาน
 - การสร้างแผนปฏิบัติการ
- ข้อพิจารณาในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ

กิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 3 การวางแผนและบริหารโครงการ (Project Management) ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย คือ

- ความหมายการบริหารโครงการ
- วิธีการและขั้นตอนการบริหารโครงการ
 - การจัดวางแผนจัดระบบงานและระบบการควบคุมภายในของโครงการ
 - การดำเนินโครงการและการควบคุมติดตามผลการดำเนินงาน
 - การติดตามและประเมินผลภายในของโครงการ
- การประเมินตนเอง
 - วัตถุประสงค์ในการประเมินตนเอง
 - ความสำคัญในการประเมินตนเอง
 - ประโยชน์ของการประเมินตนเอง
- การติดตามและประเมินผลแบบเสริมพลัง
 - วิธีการติดตามประเมินผลและเสริมพลัง
 - ขั้นตอนการติดตามผลลัพธ์ตามวงจรประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา
 - การรายงานผล
- กรณีศึกษา: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารโครงการและการติดตามประเมินผลโครงการชุมชนนอกระบบสุขภาพ คือ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี

แผนการดำเนินงานของหลักสูตรหลักการบริหารโครงการสุขภาพ (Project and Program Management in Health Promotion)

กิจกรรมการเรียนรู้	จุดประสงค์	เนื้อหาการเรียนรู้	สาระสำคัญ	กิจกรรม	สื่อ/เครื่องมือ/ แหล่งเรียนรู้
ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงาน และโครงการ ขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการ เพื่อการสร้างสังคมสุขภาพอย่างยั่งยืน	1.เข้าใจกระบวนการในการจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด 2. สามารถจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ในเบื้องต้นได้	<ul style="list-style-type: none"> กระบวนการในการเชื่อมประสานผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ตัวอย่างการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด การจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เบื้องต้น 	<ul style="list-style-type: none"> หลักเกณฑ์การจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เงื่อนไขโครงการตามแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด หลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และการใช้เงินเหลือจ่าย ตัวอย่าง การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด นำตามประเด็นยุทธศาสตร์ รายละเอียดการจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด 	<ol style="list-style-type: none"> อธิบาย เนื้อหาของ <ul style="list-style-type: none"> - ความสำคัญ ขั้นตอน หลักเกณฑ์ของกระบวนการในการเชื่อมประสานผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการพัฒนาจังหวัด/ กลุ่มจังหวัด ตัวอย่างการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ใบงาน : ให้แต่ละกลุ่มฝึกปฏิบัติการจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เบื้องต้นตามปัญหาของพื้นที่ตนเอง มาพิจารณาว่า มีข้อมูลครบถ้วนหรือยัง มีข้อมูลเชิงปริมาณครบหรือไม่ ต้องเพิ่มเติมข้อมูลอะไร การนำเสนอ โดยวิทยากรประจำกลุ่มให้คำแนะนำ การวัดและประเมินผลกิจกรรมจากใบงาน/จากการสังเกตการณ์ดำเนินกิจกรรมกลุ่มและจากการนำเสนอานกลุ่ม (25 นาที) 	<ul style="list-style-type: none"> -Power point/ - คู่มือการจัดอบรม -ใบงาน -กระดาน -กระดาษพู่กัน -กระดาษ Post it -ปากกาเคมี
การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ (Project Proposal Development	1. เข้าใจ ความหมาย องค์ประกอบและวิธีการและขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ 2.สามารถเขียนโครงการจากการจัดลำดับปัญหาและจากการ	<ul style="list-style-type: none"> •ความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับโครงการ ความหมายของโครงการ องค์ประกอบของข้อเสนอโครงการ •การฝึกปฏิบัติเขียนโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> •ความหมายของโครงการ •องค์ประกอบของโครงการ •วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ •การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดสุขภาพ •การฝึกปฏิบัติเขียนโครงการ -การค้นหาปัญหาของพื้นที่ 	<ol style="list-style-type: none"> อธิบาย เนื้อหาของ ความหมายของโครงการ องค์ประกอบของข้อเสนอโครงการ ลักษณะโครงการที่ดี การทำข้อเสนอโครงการที่ไม่ได้รับการพิจารณา การฝึกปฏิบัติเขียนโครงการด้วยใบงาน : ให้แต่ละกลุ่มฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์ ค้นหา ปัญหาของพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> -Power point/ - คู่มือการจัดอบรม -ใบงาน -กระดาน -กระดาษพู่กัน -กระดาษ Post it

กิจกรรมการเรียนรู้	จุดประสงค์	เนื้อหาการเรียนรู้	สาระสำคัญ	กิจกรรม	สื่อ/เครื่องมือ/ แหล่งเรียนรู้
for Health Promotion)	วิเคราะห์ต้นไม่ปัญหา โดยเชื่อมโยงต่อเป้าหมายและความคาดหวังที่ชัดเจน		<ul style="list-style-type: none"> -การจัดลำดับปัญหาของพื้นที่ -การวิเคราะห์ปัญหาจากฝั่งต้นไม่ปัญหา -การคัดกรองสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหา -ตัวอย่างการนำสาเหตุหลัก -การวิเคราะห์ระดับผลลัพธ์ -การกำหนดวัตถุประสงค์ -การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ -เทคนิคการเขียนตัวชี้วัด (KPI) เป้าหมายผลผลิต -การออกแบบกิจกรรมด้วยการวิเคราะห์ แรงเสริมแรงต้าน ในการดำเนินงาน -การสร้างแผนปฏิบัติการ •ข้อพิจารณาในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ 	<p>การจัดลำดับปัญหาของพื้นที่ การวิเคราะห์ ฝั่งต้นไม่ปัญหา การคัดกรองสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหา การตั้งวัตถุประสงค์จากสาเหตุหลัก การจัดทำแผนปฏิบัติการ</p> <p>3 การนำเสนอ โดยวิทยากรประจำกลุ่มให้คำแนะนำโครงการที่สมบูรณ์</p> <p>4.การวัดและประเมินผลกิจกรรมจากใบงาน/จากการสังเกตการณ์ดำเนินกิจกรรมกลุ่มและจากการนำเสนอในกลุ่ม (20 นาที)</p>	-ปากกาเคมี
การวางแผนและบริหารโครงการ (Project Management)	1.สามารถวางแผนจัดระบบงานและระบบการควบคุมภายในของโครงการ 2. สามารถติดตามและประเมินผลภายในของโครงการด้วยการประเมินตนเองและการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> •ความหมายการบริหารโครงการ •วิธีการและขั้นตอนการบริหารโครงการ • การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารโครงการและการติดตามประเมินผล 	<ul style="list-style-type: none"> •ความหมายการบริหารโครงการ •วิธีการและขั้นตอนการบริหารโครงการ -การจัดวางแผนจัดระบบงานและระบบการควบคุมภายในของโครงการ -การดำเนินโครงการและการควบคุมติดตามผลการดำเนินงาน 	<p>1. อธิบาย เนื้อหาของแนวคิดและความหมาย วิธีการและขั้นตอนการบริหารโครงการ การจัดวางแผนงานและระบบการควบคุมภายในของแผนงาน/โครงการ การจัดวางระบบงานภายใน การประเมินตนเอง การติดตามและประเมินผลแบบเสริมพลังการรายงานผล</p> <p>2.การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มด้าน การดำเนินแผนงาน/โครงการและการควบคุมติดตามผลการ</p>	-Power point/ - คู่มือการจัดอบรม -ใบงาน -กระดาน -กระดาษพู่กัน -กระดาษ Post it -ปากกาเคมี

กิจกรรมการเรียนรู้	จุดประสงค์	เนื้อหาการเรียนรู้	สาระสำคัญ	กิจกรรม	สื่อ/เครื่องมือ/แหล่งเรียนรู้
			<p>-การติดตามและประเมินผลภายในของโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> •การประเมินตนเอง <p>-วัตถุประสงค์ในการประเมินตนเอง</p> <p>-ความสำคัญในการประเมินตนเอง</p> <p>-ประโยชน์ของการประเมินตนเอง</p> <ul style="list-style-type: none"> •การติดตามและประเมินผลแบบเสริมพลัง <p>-วิธีการติดตามประเมินผลและเสริมพลัง</p> <p>-ขั้นตอนการติดตามผลลัพธ์ตามวงจรการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา</p> <p>-การรายงานผล</p> <ul style="list-style-type: none"> •กรณีศึกษา:การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารโครงการและการติดตามประเมินผล โครงการชุมชนน่าน้อยบ้านพงสะตือ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ 	<p>ดำเนินงาน ระบบติดตามและประเมินผลภายในของแผนงาน/โครงการ</p> <p>3 กรณีศึกษา:การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารโครงการและติดตามประเมินผลโครงการชุมชนน่าน้อยบ้านพงสะตือ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยสภาผู้นำชุมชนและผู้ติดตามโครงการ จากการดำเนินโครงการและการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการอย่างเป็นรูปธรรม</p> <p>4.ฝึกปฏิบัติการประเมินตนเอง (Self Evaluation) ด้วยแบบสอบถามเพื่อการติดตามประเมินเสริมพลังการขับเคลื่อนงาน</p> <p>ของผู้นำสร้างเสริมสุขภาวะในพื้นที่ภาคเหนือ</p> <p>5.การนำเสนอ โดยวิทยากรประจำกลุ่มให้คำแนะนำ</p> <p>6.การวัดและประเมินผลกิจกรรมจากใบงาน/จากการสังเกตการณ์ดำเนินกิจกรรมกลุ่มและจากการนำเสนอในกลุ่ม</p> <p>(30 นาที)</p>	

การติดตามประเมินผลหลักสูตร

1. ประเมินก่อนเข้ารับการเสริมสมรรถนะ

2. ประเมินระหว่างเข้ารับการเสริมสมรรถนะ

3. ประเมินหลังการรับการเสริมสมรรถนะใน
ระยะเวลา 3-6 เดือน

ประเมินก่อนเข้ารับการเสริมสมรรถนะ

ประเด็นการประเมิน	เครื่องมือและวิธีการใช้	แนวทางการประเมิน	เกณฑ์พิจารณา
ระดับการตอบสนอง (Reaction Level) เป็นการประเมินการตอบสนองของผู้อบรมที่มีต่อการเรียนรู้	- ใบบงาน โดยการบันทึกความเข้าใจ - การมีส่วนร่วมกระบวนกลุ่ม	- ไม่เป็นการทดสอบที่เป็นทางการ (non-formal test) - การนำเสนอานกลุ่ม -- การถาม-ตอบ - การสังเกตการมีส่วนร่วมกระบวนกลุ่ม	สนใจฟัง ไม่หลับ มีคำถามที่ดี ตอบคำถามได้ถูกต้อง ทำใบบงานครบตามที่ได้รับมอบหมาย ส่งงานตามกำหนดเวลา เกณฑ์พิจารณา ระดับดี การแสดงออกอยู่ในเกณฑ์ประมาณร้อยละ 60 ถึง 79 เกณฑ์พิจารณา ระดับปานกลาง การแสดงออกอยู่ในเกณฑ์ประมาณน้อยกว่าร้อยละ 60 เกณฑ์พิจารณา ระดับต้องปรับปรุง

ประเมินระหว่างเข้ารับการเสริมสมรรถนะ

ประเด็นการประเมิน	เครื่องมือและวิธีการใช้	แนวทางการประเมิน	เกณฑ์พิจารณา
<p>ระดับการเรียนรู้ (Learning Level) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ได้วางไว้</p> <p>ความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหา</p> <p>-ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงาน และโครงการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการเพื่อการสร้างสังคมสุขภาวะอย่างยั่งยืน</p> <p>-การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ</p> <p>-การวางแผนและบริหารโครงการ</p>	<p>-ใบงาน โดยการบันทึกความเข้าใจความเข้าใจของเนื้อหา</p> <p>-การมีส่วนร่วมกระบวนกลุ่ม</p>	<p>ไม่เป็นการทดสอบที่เป็นทางการ (non-formal test)</p> <p>-การนำเสนอในกลุ่ม</p> <p>--การถาม-ตอบ</p> <p>-การสังเกตการมีส่วนร่วมกระบวนกลุ่ม</p>	<p>ตอบคำถามได้ถูกต้อง ทำใบงานครบตามที่ได้รับมอบหมาย ส่งงานตามกำหนดเวลามีส่วนร่วมกระบวนกลุ่มมากที่สุด เกณฑ์พิจารณา ระดับดี</p> <p>ตอบคำถามได้ถูกต้องเป็นบางส่วน ทำใบงานครบตามที่ได้รับมอบหมาย ส่งงานตามกำหนดเวลามีส่วนร่วมร้อยละ 60-79 เกณฑ์พิจารณาระดับ ปานกลาง</p> <p>ตอบคำถามได้ถูกต้องเป็นบางส่วน ทำใบงานครบตามที่ได้รับมอบหมาย ส่งงานตามกำหนดเวลามีส่วนร่วมน้อยกว่าร้อยละ 60 เกณฑ์พิจารณา ต้องปรับปรุง</p>

ประเมินหลังการรับการเสริมสมรรถนะในระยะเวลา 3-6 เดือน

ประเด็นการประเมิน	เครื่องมือและวิธีการใช้	แนวทางการประเมิน	เกณฑ์พิจารณา
<p>ระดับพฤติกรรม (Behavior Level) เป็นการประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจากการนำความรู้ที่ได้รับการพัฒนาไปปรับใช้ในการดำเนินงาน โดยจะเป็นการเก็บข้อมูลภายหลังการเข้ารับการพัฒนา 3-6 เดือน</p>	<p>-แบบประเมินผลการพิจารณาข้อเสนอโครงการพัฒนานโยบายสาธารณะ</p>	<p>เป็นการประเมินที่เป็นทางการ (formal test)</p> <p>- ประเมิน จาก การพิจารณาคุณภาพข้อเสนอโครงการพัฒนานโยบายสาธารณะ</p>	<p>-ข้อเสนอโครงการมีคุณภาพตามหลักเกณฑ์ผ่านการพิจารณาอนุมัติ เกณฑ์พิจารณา ระดับดี</p> <p>-ข้อเสนอโครงการพัฒนานโยบายสาธารณะปรับปรุงเป็นบางส่วนขององค์ประกอบกรเขียนโครงการ เกณฑ์พิจารณาระดับปานกลาง</p> <p>-ไม่ส่งข้อเสนอโครงการพัฒนานโยบายสาธารณะ เกณฑ์พิจารณา ระดับต้องปรับปรุง</p>

ประเด็นการประเมิน	เครื่องมือและวิธีการใช้	แนวทางการประเมิน	เกณฑ์พิจารณา
ระดับผลลัพธ์ (Results Level) เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่คาดหวังจะได้รับจากการเข้าร่วมกันพัฒนา	<p>-ประเมินหลังการรับบริการ เสริมสมรรถนะผ่านโครงการ ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของแต่ละจังหวัด</p> <p>-การสนทนากลุ่ม</p> <p>-การสังเกตกระบวนการทำงานในพื้นที่โครงการพัฒนานโยบายสาธารณะ</p> <p>-แบบสอบถามเพื่อการติดตามประเมินเสริมพลังการขับเคลื่อนงานของผู้นำสร้างเสริมสุขภาพในพื้นที่ภาคเหนือ</p>	<p>เป็นการทดสอบที่เป็นทางการ (formal test) โดยกำหนดให้มีการรายงานผลการดำเนินงาน 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 คือรายงานความก้าวหน้าหลังจากดำเนินโครงการไปเป็นระยะเวลา 3 เดือน ผ่านระบบออนไลน์ ครั้งที่ 2 ก่อนนำเสนอรายงานปิดโครงการ 2 สัปดาห์เพื่อเตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจรูปแบบการนำเสนอผลการดำเนินโครงการ และครั้งที่ 3 นำเสนอปิดโครงการ โดยจัดเป็น 3 กลุ่มในพื้นที่คือจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดพิษณุโลก</p> <p>- ประเมินจากแบบสอบถามเพื่อการติดตามประเมินเสริมพลังการขับเคลื่อนงานของผู้นำสร้างเสริมสุขภาพในพื้นที่ภาคเหนือ</p>	<p>ผลการดำเนินโครงการ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของแต่ละจังหวัดร้อยละ 80 ขึ้นไป เกณฑ์พิจารณา ระดับดี</p> <p>-ผลการดำเนินโครงการ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของแต่ละจังหวัด ร้อยละ 60-79 เกณฑ์พิจารณา ระดับดี</p> <p>-ผลการดำเนินโครงการ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะของแต่ละจังหวัด น้อยกว่าร้อยละ 60 เกณฑ์พิจารณา ระดับควรปรับปรุงโดยแต่ละตัวชี้วัดมีจำนวน 4 เกณฑ์พิจารณา กรณีตอบ มี คิดเป็น 1 คะแนน ตอบ ไม่มี คิดเป็น 0 คะแนน รวมพิจารณา 32 รายการนำคะแนนการประเมินแต่ละตัวชี้วัดตามองค์ประกอบรวมกันแล้วเทียบเกณฑ์คะแนน ในแต่ละองค์ประกอบว่าผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขุมชนจัดการตนเองมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด ตามคะแนนรวมมากน้อยเป็น 3 กลุ่ม ตามเกณฑ์ของกลุ่ม (Bloom, 1968) ดังนี้</p> <p>กลุ่มที่ได้คะแนน ร้อยละ 80 ขึ้นไป หมายถึง สมรรถนะและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ดี</p> <p>กลุ่มที่ได้คะแนน ร้อยละ 60-79 หมายถึง สมรรถนะและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ระดับปานกลาง</p> <p>กลุ่มที่ได้คะแนน น้อยกว่าร้อยละ 60 หมายถึง สมรรถนะและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ระดับต้องปรับปรุง</p>

เนื้อหากิจกรรมกรรมการเรียนรู้ ที่ 1

ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงานและโครงการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการ
เพื่อการสร้างสังคมสุขภาวะอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์: หลังศึกษาเนื้อหาในบทนี้แล้ว ผู้อ่านสามารถ

1. เข้าใจกระบวนการในการจัดทำโครงการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด
2. สามารถจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด ในเบื้องต้นได้

สาระสำคัญ :

- หลักเกณฑ์การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด
- เงื่อนไขโครงการตามแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด
- หลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และการใช้เงินเหลือจ่าย
- ตัวอย่าง การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดน่านตามประเด็นยุทธศาสตร์
- รายละเอียดการจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

เกริ่นนำ

ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงาน และโครงการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการเพื่อการสร้างสังคมสุขภาวะอย่างยั่งยืน มีความสำคัญต่อผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมเสริมสังคมสุขภาวะโดยบูรณาการองค์ความรู้และสมรรถนะด้านการการสร้างและบริหารเครือข่าย (Network & Partnership Management) ด้านผู้นำและทักษะการจัดการในงานสุขภาพ(Leadership & Management Skill in Health Promotion) ด้านการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสังคมสุขภาวะ (Social Communication in Health Promotion) ด้านหลักการบริหารโครงการสุขภาพ(Project Management in Health Promotion) และการจัดการความยั่งยืน (Sustainable Management) ในการเชื่อมประสานผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด สอดคล้องตามนโยบายและหลักเกณฑ์วิธีการจัดทำ โดยยึดยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561 -2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาภาค

เพื่อเป็นแผนขึ้นากการพัฒนาในภาพรวมของพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันในพื้นที่ โดยการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดและจังหวัด ให้ใช้กระบวนการประชาคมแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนหรือการจัดเวทีระดมความคิดเห็นของประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหา และความต้องการจากประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งให้มีการประสานแผนในระดับพื้นที่ โดยการรวบรวมและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ผ่านกลไกการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาอำเภอ ประกอบกับการขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนา มุ่งเน้นการทำงานแบบเครือข่ายร่วมกันทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการ มีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน

หลักเกณฑ์การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

- 1.โครงการต้องมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ประกอบกับคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) และคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.ก.) ต้องเสนอโครงการโดยมีการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ
- 2.แผนงานโครงการต้องมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับท่วงใช้คุณค่าของแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด เพื่อแก้ไขปัญหาในจังหวัดและกลุ่มจังหวัดอย่างยั่งยืน หรือสร้างคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์และพัฒนาศักยภาพของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด
- 3.โครงการต้องมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ทั้งด้านเทคนิค (วิธีการหรือรูปแบบที่ใช้ในการดำเนินการ) ด้านกายภาพ (ความพร้อมของพื้นที่ดำเนินงาน บุคลากร การบริหารความเสี่ยง และการบริหารจัดการ) ด้านงบประมาณ
- 4.โครงการต้องมีความคุ้มค่า ผลลัพธ์ หรือประโยชน์ของโครงการที่คาดว่าจะได้รับทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนประชากร จำนวนเกษตรกร พื้นที่เพาะปลูก รายได้
- 5.โครงการต้องมีรายละเอียดข้อมูลที่ครบถ้วนตามแบบฟอร์มที่คณะกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค (ก.บ.ภ) กำหนด
- 6.โครงการต้องมีรายละเอียดประมาณการค่าใช้จ่ายที่สามารถพิจารณาความเหมาะสมของค่าใช้จ่าย
- 7.โครงการที่ต้องดำเนินการในพื้นที่ที่ต้องได้รับการอนุมัติ/อนุญาต ต้องได้รับการอนุมัติ/อนุญาตจากเจ้าของพื้นที่/หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ก่อนที่จะเสนอขอโครงการ เช่น โครงการที่จะต้องเข้าไปดำเนินการในพื้นที่อุทยาน ป่าไม้

เงื่อนไขโครงการตามแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด

- 1.การจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์เพื่อแจกจ่ายแก่ประชาชนโดยตรง ยกเว้น วัสดุประกอบการฝึกอบรม
- 2.ไม่เป็นการจัดซื้อครุภัณฑ์เพื่อใช้งานตามภารกิจปกติของส่วนราชการ
- 3.ไม่เป็นการใช้จ่ายสำหรับการปรับปรุง ซ่อมแซม หรือก่อสร้างอาคารสถานที่ของส่วนราชการ
- 4.ไม่มีวัตถุประสงค์หลักเกี่ยวกับการศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน เว้นแต่ ฝึกอบรมด้านอาชีพ ด้านความมั่นคง
- 5.ไม่เป็นในลักษณะของกิจกรรมย่อย ควรมีการจัดกลุ่มเป็นโครงการเดียวกันและหรือบูรณาการกิจกรรม/โครงการที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันเป็นแผนงาน
- 6.ไม่เป็นการเดินทางไปต่างประเทศ
- 7.ไม่เป็นการกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และการใช้เงินเหลือจ่าย

(มติคณะกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค (ก.บ.ภ.) ครั้งที่ 1/2563 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2563)

โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. เมื่อจังหวัดและกลุ่มจังหวัดได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จังหวัดและกลุ่มจังหวัดจะต้องเร่งรัดดำเนินโครงการตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับเป้าหมายการดำเนินงานและการเบิกจ่ายที่รัฐบาลกำหนดตามมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีอย่างเคร่งครัด หากมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จังหวัดและกลุ่มจังหวัดจะต้องดำเนินการขอโอนเปลี่ยนแปลง จังหวัดและกลุ่มจังหวัดจะต้องแสดงผลความจำเป็นเพื่อประกอบการพิจารณาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์

2. ในกรณีที่จังหวัดและกลุ่มจังหวัดมีความประสงค์โอนเปลี่ยนแปลงโครงการ ทั้งกรณีงบประมาณปกติและงบประมาณเหลือจ่าย

3. สำหรับกรณีการดำเนินโครงการเดิม แต่มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรม หรือพื้นที่ดำเนินการซึ่งกระทบต่อกลุ่มเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการให้นำเสนอขอความเห็นชอบจากประธาน คณะอนุกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค (อ.ก.บ.ภ.) ที่กำกับดูแลภาค

4. ในกรณีที่ดำเนินโครงการ ตามข้อ 2.1 ทั้งหมดแล้ว จึงจะสามารถขอโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่าย ทั้งกรณีงบประมาณปกติและงบประมาณเหลือจ่าย ไปดำเนินโครงการใหม่ที่ไม่อยู่ในแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดได้โดยให้เสนอขอความเห็นชอบจากประธาน คณะอนุกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาคที่กำกับดูแลภาค

5. การขอโอนเปลี่ยนแปลงโครงการตามข้อ 3 และ 4 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหัวหน้ากลุ่มจังหวัด นำเสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) หรือคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ(ก.บ.ภ.) แล้วแต่กรณี เมื่อให้ความเห็นชอบในการปรับแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัด แผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด พร้อมทั้งเห็นชอบการโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายของจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดแล้ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหัวหน้ากลุ่มจังหวัดจัดส่งคำขอโอนเปลี่ยนแปลงโครงการมายังฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค เพื่อพิจารณากลับกรอง และเสนอขอความเห็นชอบจากประธาน คณะอนุกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค ที่กำกับดูแลภาค

6. การเปลี่ยนแปลงโครงการทุกกรณีให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหัวหน้ากลุ่มจังหวัด ดำเนินการตามระเบียบการบริหารงบประมาณที่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่าง การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดน่านตามประเด็นยุทธศาสตร์

การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดน่านตามประเด็นยุทธศาสตร์ต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ พ.ศ. 2561 – 2565

โดยภาคเหนือมีการจัดกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 ประกอบด้วย เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย พิษณุโลก ตาก สุโขทัย เพชรบูรณ์ อุตรดิตถ์ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร อุทัยธานี

การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดนำตามประเด็นยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่นำไปสู่การพัฒนาห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain : VC) และจัดทำแผนผังสถิติทางการตามประเด็นยุทธศาสตร์ พร้อมผลวิเคราะห์ช่องว่างการพัฒนาข้อมูล (Data Gap Analysis) ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 : บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม โดยเลือกศึกษาประเด็นปัญหาสำคัญ (Critical Issue : CI) คือ “ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้” ซึ่งมีรายการสถิติทางการรวมจำนวน 43 รายการ เป็นรายการสถิติทางการที่มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นปกติ 21 รายการ ไม่มีรายการสถิติทางการที่ต้องพัฒนาการจัดเก็บและรายการสถิติทางการที่ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูล 22 รายการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพเศรษฐกิจการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนโดยเลือกศึกษาผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ (Product Champion : PC) คือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม” ซึ่งมีรายการสถิติทางการรวมจำนวน 45 รายการ เป็นรายการสถิติทางการที่มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นปกติ 41 รายการ ไม่มีรายการสถิติทางการที่ต้องพัฒนาการจัดเก็บ และรายการสถิติทางการที่ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูล 4 รายการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 : พัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเลือกศึกษาประเด็นปัญหาสำคัญ (Critical Issue: CI) คือ “การเรียนรู้นอกห้องเรียนตลอดชีวิต” ซึ่งมีรายการสถิติทางการรวมจำนวน 73 รายการเป็นรายการสถิติทางการที่มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นปกติ 58 รายการ ไม่มีรายการสถิติทางการที่ต้องพัฒนาการจัดเก็บ และรายการสถิติทางการที่ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูล 15 รายการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 : เสริมสร้างความสัมพันธ์ชายแดน ตลอดจนวางระบบบริหารจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยประเด็นปัญหาสำคัญ(Critical Issue : CI) คือ “การสร้างความสัมพันธ์ชายแดน” ซึ่งมีรายการสถิติทางการรวมจำนวน 34 รายการ เป็นรายการสถิติทางการที่มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นปกติ 32 รายการ ไม่มีรายการสถิติทางการที่ต้องพัฒนาการจัดเก็บ และรายการสถิติทางการที่ยังไม่มีการจัดเก็บข้อมูล 2 รายการ

รายละเอียดการจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

การจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เบื้องต้น โดยเสนอตามแบบยื่นเสนอผ่านฝ่ายปกครองท้องถิ่น ทั้งในรูปของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 1 รายละเอียดการจัดทำข้อเสนอโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

หัวข้อ	รายละเอียด
ชื่อโครงการ	ให้ระบุโครงการ โดยควรเป็นโครงการที่สำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด/กลุ่มจังหวัด
ความสำคัญของโครงการ หลักการและเหตุผล	ระบุถึงที่มาที่ไป หลักการและเหตุผลของโครงการ
วัตถุประสงค์ของโครงการ	ระบุวัตถุประสงค์สำคัญของโครงการ ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จตามประเด็นการพัฒนา
เป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ	ระบุเป้าหมายและตัวชี้วัดที่จะบ่งบอกว่าโครงการนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือไม่
ความเชื่อมโยงกับประเด็นการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และทิศทางการพัฒนาภาค	ให้ระบุชื่อประเด็นการพัฒนาของจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และยุทธศาสตร์ภาค ที่สอดคล้อง
กิจกรรมที่สำคัญของโครงการ	ระบุแนวทางและวิธีการดำเนินงานที่เป็นกิจกรรมสำคัญที่ส่งผลให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์และสามารถวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม
หน่วยงานดำเนินงาน	ระบุหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินโครงการ
ระยะเวลาในการดำเนินงาน	ระบุระยะเวลาที่ต้องใช้ในการดำเนินโครงการ
งบประมาณ	ระบุงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ และแหล่งที่มาของงบประมาณ
ผลผลิต (output)	ระบุผลผลิตของโครงการ

สรุป การขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงานและโครงการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการเพื่อการสร้างสังคมสุขภาพอย่างยั่งยืน โดยบูรณาการองค์ความรู้และสมรรถนะด้านการการสร้างและบริหารเครือข่าย (Network & Partnership Management) ด้านผู้นำและทักษะการจัดการในงานสุขภาพ (Leadership & Management Skill in Health Promotion) ด้านการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสังคมสุขภาพ (Social Communication in Health Promotion) ด้านหลักการบริหารโครงการสุขภาพ (Project Management in Health Promotion) และการจัดการความยั่งยืน (Sustainable Management) และจำเป็นต้องเข้าใจกระบวนการในการเชื่อมประสานผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำโครงการพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด เข้าใจหลักเกณฑ์เงื่อนไขและเป้าหมายที่มุ่งเน้นการทำงานแบบเครือข่ายร่วมกันทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการ มีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน โดยใช้เครื่องมือคือการจัดทำข้อเสนอโครงการให้สอดคล้องตามแผนพัฒนาจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด และต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงโครงการตามแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดและการใช้เงินช่วยเหลือ ผู้เสนอโครงการสามารถยื่นข้อเสนอได้ตั้งแต่ระดับพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดหรือเป็นระดับกลุ่มจังหวัด เกิดการบรรลุตามยุทธศาสตร์สำคัญด้วยกลไกบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เกิดการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพเศรษฐกิจการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร อุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนโดยเลือกศึกษาผลิตภัณฑ์ที่มีศักยภาพ ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างสังคมสุขภาพอย่างยั่งยืน ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ความรู้พื้นฐานสำหรับการจัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด.(2562).กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด กระทรวงมหาดไทย.

คู่มือการจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ตามแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด.(2560).กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมที่ดิน.

นโยบาย หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด พ.ศ. 2565.(2563) กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

นโยบาย หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ฉบับทบทวน และหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2564.(2563) กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

แผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดน่าน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564.(2562).(ม.ป.ท.). สำนักงานจังหวัดน่าน.

เนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 2

การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ
(Project Proposal Development for Health Promotion)

วัตถุประสงค์: หลังศึกษาเนื้อหาในบทนี้แล้ว ผู้อ่านสามารถ

1. เข้าใจความหมาย องค์ประกอบและวิธีการและขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ
2. สามารถเขียนโครงการจากการจัดลำดับปัญหาและจากการวิเคราะห์ต้นไม่ปัญหา โดยเชื่อมโยงต่อเป้าหมายและความคาดหวังที่ชัดเจน

สาระสำคัญ :

- ความหมายของโครงการ
- องค์ประกอบของโครงการ
- วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ
- การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดสุขภาพ
- การฝึกปฏิบัติเขียนโครงการ
 - การค้นหาปัญหาของพื้นที่
 - การจัดลำดับปัญหาของพื้นที่
 - การวิเคราะห์ปัญหาจากผังต้นไม้ปัญหา
 - การคัดกรองสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหา
 - ตัวอย่างการนำเสนอสาเหตุหลัก
 - การวิเคราะห์ระดับผลลัพธ์
 - การกำหนดวัตถุประสงค์
 - การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์
 - เทคนิคการเขียนตัวชี้วัด (KPI) เป้าหมายผลผลิต
 - การออกแบบกิจกรรมด้วยการวิเคราะห์ แรงเสริมแรงต้าน ในการดำเนินงาน
 - การสร้างแผนปฏิบัติการ
- ข้อพิจารณาในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ

เกริ่นนำ

การสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น ทุกกลุ่มเป้าหมาย และติดตามสนับสนุน ประเมินผลโครงการที่ได้รับการสนับสนุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้มีบทบาทหน้าที่ในการ ร่วมพัฒนาโครงการแก่ผู้ที่มีความสนใจแก้ไขปัญหาสุขภาพในพื้นที่ การกำหนดขั้นตอนการพัฒนาโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่ ซึ่งเป็นการประยุกต์จากประสบการณ์การพัฒนาโครงการที่ผ่านมา โดยมุ่งให้เกิดความเข้าใจ มีทักษะการทำข้อเสนอโครงการที่เป็นไปตามเงื่อนไขของแหล่งทุน ที่ให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่

การแก้ไขปัญหาสุขภาพของประชาชนในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่างๆที่จะสนับสนุนให้การแก้ไขปัญหาให้ ลดลงหรือหมดไป ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของบุคลากร งบประมาณ เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการแก้ไขปัญหา สิ่งที่จะช่วยให้ ได้มาซึ่งปัจจัยเหล่านี้คือการเขียนโครงการเพื่อเสนอของบประมาณในการจัดทำกิจกรรมแก้ไขปัญหา ดังนั้นการพัฒนาข้อเสนอ โครงการด้านสุขภาพ จึงมีความสำคัญต่อผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสังคมสุขภาพของภาคีในรายละเอียดของการพัฒนา ข้อเสนอโครงการให้มีคุณภาพโดยบูรณาการองค์ความรู้แนวคิดและหลักการสร้างเสริมสุขภาพ (Health Promotion Theory & Methodology) การการสร้างและบริหารเครือข่าย (Network & Partnership Management) ด้านผู้นำและทักษะการจัดการ ในงานสุขภาพ (Leadership & Management Skill in Health Promotion) ด้านการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสังคมสุขภาพ (Social Communication in Health Promotion) ด้านหลักการบริหารโครงการสุขภาพ (Project Management in Health Promotion) ด้านการจัดการความรู้ด้านสุขภาพ (Knowledge Management in Health Promotion) และการจัดการความ ยั่งยืน (Sustainable Management)

ความหมายของโครงการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคำโครงการว่า หมายถึงแผนหรือเค้าโครงการ ตามที่กะกำหนดไว้ โครงการเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งในการวางแผนพัฒนาซึ่งช่วยให้เห็นภาพ และทิศทางการพัฒนา ขอบเขตของการที่สามารถติดตามและประเมินผลได้ โครงการเกิดจากลักษณะความพยายามที่จะจัดกิจกรรม หรือดำเนินการ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อบรรเทาหรือลดหรือจัดปัญหา และความต้องการทั้งในสภาวะการณ์ปัจจุบันและอนาคต โครงการ โดยทั่วไป สามารถแยกได้หลายประเภท เช่น โครงการเพื่อสนองความต้องการ โครงการพัฒนาทั่วไป โครงการตามนโยบาย เร่งด่วน เป็นต้น

องค์ประกอบของโครงการ

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของข้อเสนอโครงการ
ที่มา: สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม

วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ

การพัฒนาข้อเสนอโครงการควรมีการศึกษาพื้นที่ต้นแบบ ทบทวนองค์ความรู้หลักการเขียนโครงการ ทบทวนความรู้การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดสุขภาพ ใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุ ผลกระทบของปัญหาที่มีต่อประชาชนในพื้นที่ ดำเนินการปรับปรุง เสนอต่อแหล่งทุนเพื่อพิจารณาอนุมัติ โดยมีแนวทาง 3 ระยะตามกรอบแนวคิดการพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ ดังแผนภูมิ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ (Project Proposal Development for Health Promotion)

ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	ระยะที่ 3
<p>ศึกษาพื้นที่ต้นแบบ/ความรู้/หลักการเขียนโครงการ</p> <p>1.ทบทวนความรู้เกี่ยวกับโครงการ</p> <p>2.ทบทวนความรู้การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดสุขภาพ</p> <p>3.การฝึกปฏิบัติเขียนโครงการการค้นหาปัญหาของพื้นที่</p> <ul style="list-style-type: none"> -การจัดลำดับปัญหาของพื้นที่ -การวิเคราะห์ปัญหาจากฝั่งต้นไม่ปัญหา -การคัดกรองสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหา -ตัวอย่างการนำสาเหตุหลัก -การวิเคราะห์ระดับผลลัพธ์ -การกำหนดตัววัดประสงค์ -การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ -เทคนิคการเขียนตัวชี้วัด (KPI) เป้าหมายผลผลิต -การออกแบบกิจกรรมด้วยการวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้าน ในการดำเนินงาน -การสร้างแผนปฏิบัติการ 	<p>ดำเนินการพัฒนาโครงการในพื้นที่</p> <p>1.ประชุมชี้แจง ทหาความร่วมมือ ทหาคนร่วมทำ</p> <p>2.ศึกษาสภาพพื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย/ข้อมูล</p> <p>3.นำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการตามขั้นตอนระยะที่1 (ขั้นตอนที่ 2 และ 3) โดย ทีมพี่เลี้ยงประจำกลุ่มให้คำปรึกษาแนะนำ</p> <p>4.นำเสนอร่างโครงการร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ เพื่อเพิ่มเติมให้สมบูรณ์</p> <p>5.ส่งร่างข้อเสนอโครงการ</p>	<p>การปรับปรุงโครงการ</p> <p>1.การนำเสนอโครงการ(เล่ม งบประมาณ 3 โครงการ) เพื่อให้เห็นภาพรวมร่วมกัน</p> <p>2.พี่เลี้ยงประจำกลุ่มสรุปภาพรวมจุดเด่น จุดควรปรับปรุงโครงการ</p> <p>3.ปรับปรุงข้อเสนอโครงการร่วมกัน</p> <p>4.ส่งข้อเสนอโครงการที่ปรับปรุงสมบูรณ์ให้ทีมพี่เลี้ยงประจำกลุ่มตรวจทาน</p> <p>5.นำข้อเสนอโครงการกลับพื้นที่ ลงลายมือชื่อผู้เกี่ยวข้อง และส่ง มรอ./ สสส.</p> <p>6.รอผลการพิจารณา</p> <ul style="list-style-type: none"> -ปรับปรุงแก้ไขและทำสัญญา -ไม่ผ่านการพิจารณา <p>7.ทำสัญญา และ เข้าสู่กระบวนการติดตามในระยะต่อไป</p>

การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดสุขภาพ

องค์ประกอบของปัจจัยกำหนดสุขภาพ ประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ คือ

1. ด้านชีววิทยา ที่มีการถ่ายทอดทางพันธุกรรม
2. ด้านพฤติกรรม เช่น อาหาร อารมณ์ ออกกำลังกาย ลดสูรา ลดสูบบุหรี่
3. ด้านสภาพแวดล้อม โดยเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคม
4. ระบบบริการ

ผู้นำชุมชนและประชาชนเป็นกลไกควบคุมกับปัจจัยกำหนดสุขภาพที่จัดการได้ระดับชุมชน คือด้านสภาพแวดล้อม โดยเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคม ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นทั้งการแก้ไขปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อสุขภาพ การปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพ โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับปัจจัยทางสังคม เพราะสามารถเข้าถึงได้ในระดับชุมชน ทั้งนี้หากมีการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาสุขภาพได้อย่างถูกต้องทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สาเหตุจากพฤติกรรม ความรู้ ค่านิยมของบุคคล จะทำให้ปัญหาสุขภาพลดลง ลดการเจ็บป่วย และเพิ่มระดับคุณภาพชีวิตในที่สุด

การฝึกปฏิบัติเขียนโครงการ

การค้นหาปัญหาของพื้นที่

การวิเคราะห์ การค้นหาปัญหาของพื้นที่เพื่อต้องการทราบว่าปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน คืออะไร สาเหตุของปัญหาและความต้องการเป็นอย่างไร จึงวางแผนดำเนินการแก้ไขปัญหาในขั้นต่อไป สิ่งสำคัญที่สุดในการวิเคราะห์ค้นหาปัญหาคือ ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชน ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมมากเท่าใด การทราบคำตอบของปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ย่อมจะมีมากขึ้น การได้ข้อมูลปัญหา การสำรวจครัวเรือน จากระดับทุติยภูมิหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากผลกระทบโดยตรง เช่นปัญหาโควิด 19 การระดมปัญหามักใช้คำ เช่น คุณภาพต่ำ ผลตอบแทนต่ำ ความไม่เพียงพอ การไม่สามารถตอบสนอง การขาดแคลน เป็นต้น

การจัดลำดับปัญหาของพื้นที่

เป็นขั้นตอนสำคัญของการจัดการที่มีประสิทธิภาพ คือ ต้องตัดสินใจเลือกทำงานด้วยเงิน และคนที่มีอยู่ว่า จะทำอะไรก่อน ในทางปฏิบัติเราควรจะให้ความสำคัญ กับขั้นตอนนี้ให้มาก โดยต้องพิจารณาอย่างเป็นศาสตร์ และมีหลักเกณฑ์ ขั้นตอนนี้อาจกล่าวได้ว่า เปรียบเสมือนกับหัวใจของการบริหารโครงการ เรื่องของสุขภาพของประชาชนมีปัญหาที่จะต้องทำจำนวนมาก ถ้าไม่จัดลำดับก่อนหลัง จะไปทำงานที่ง่าย แต่เกิดผลดีต่อประชาชนไม่มาก จึงเสียทรัพยากร และเวลาไปไม่คุ้ม ประกอบกับนักบริหาร นักวิชาการมีมาก แต่ละคนถนัด และคิดว่าเรื่องของตนสำคัญที่สุด ถ้าไม่มีหลักเกณฑ์เลือกเรื่องที่จะทำ ปัญหาที่สำคัญกลับจะถูกละไว้ เพราะยาก และไม่ยากทำ

ปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ ค้นหาปัญหาของพื้นที่ในขั้นตอนที่ 4 ถ้าจะแก้ไขปัญหแต่ละปัญหานั้นจะสามารถแก้ไขได้หรือไม่ โดยจัดไว้ 3 ระดับคือ

- ปัญหาแก้ไขได้เองทั้งหมดในชุมชน
- ปัญหาแก้ไขได้ โดยต้องอาศัยองค์กรอื่นช่วย
- ปัญหาใหญ่เกินความสามารถแก้ไขได้เอง

โดยหลังจากระดมสมองแล้วให้บันทึกลงใบงานตามปัญหา และใส่เครื่องหมาย ถูก ตามช่องของใบงาน วิทยากรประจำกลุ่ม อยู่ประจำกลุ่มและอำนวยความสะดวก อธิบายวิธีการเพิ่มเติม ให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม

ใบงาน 1 กิจกรรมการจัดลำดับปัญหา

ปัญหา	ระดับของปัญหา		
	3.ปัญหาใหญ่มากเกินความสามารถแก้ไขได้เอง	2.ปัญหาแก้ไขได้โดยอาศัยองค์กรอื่นช่วย	1.ปัญหาแก้ไขได้เองทั้งหมดในชุมชน
ปัญหาจากการทำงาน - ผู้นำไม่สนใจจัดการสุขภาพ	✓	✓	
ปัญหาจากสถานการณ์ในพื้นที่หรือการเกิดโรคทางสุขภาพ - ชยะมาก รกรุงรัง ไม่สะอาด - เกษตรกรใช้สารเคมีมาก			✓ ✓

2.) หลังจากการจัดลำดับความยากง่ายของการแก้ไขปัญหาแล้ว ให้ผู้เข้ารับการอบรม เลือกปัญหาที่สามารถแก้ไขได้เองในชุมชนมาวิเคราะห์ต่อโดยให้ตั้งเป้าหมายว่าทำไมถึงเลือกปัญหานี้ (กรณีที่มีหลายปัญหา)

3.) วิเคราะห์หลักแจ้งให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์ปัญหาที่เลือกไว้ ในข้อที่ 2 โดยวิเคราะห์ ปัญหาที่เกิดขึ้น (ใครทำ ทำอะไร จำนวนเท่าไร ทำที่ไหนจุดไหน ทำให้เกิดปัญหาเมื่อไหร่ ทำอย่างไรจึงเป็นเหตุของปัญหา)

การวิเคราะห์ปัญหาจากฝั่งต้นไม้ปัญหา

จากสถานการณ์ปัญหาที่เราพบในพื้นที่หรือในชุมชนที่มีจำนวนมากทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ฯลฯ เป็นการวิเคราะห์ที่ต่อเนื่องจากแนวคิดปัจจัยทางสังคมกำหนดสุขภาพ(Social Determinants of Health: SDH) ทำให้กระบวนการคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในสังคมมีลักษณะการมองในเชิงองค์รวมที่ต้องการแก้ไขปัญหาทั้งหมดมากกว่าการแก้ไขที่ละปัญหาตามความสำคัญ หรือความสามารถของชุมชนในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น การคัดเลือกปัญหาที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพและ ความสามารถของชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ถูก และลดปัญหาได้ในอนาคต การไขต้นไม้อปัญหาเป็นการมองสาเหตุ(ไขรากต้นไม้อ)และผลกระทบของปัญหาที่ละปัญหา(ไขกิ่งก้าน ใบของต้นไม้อ) ดังนั้น ต้นไม้อ 1 ต้นจึงเป็น 1 ปัญหา ที่จะให้ทุกคนได้ร่วมกันคิดทั้งสาเหตุและผลกระทบ ในเชิงลบที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม ร่วมกัน

วิธีการ

- นำปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์ ค้นหา ปัญหาของพื้นที่ มา 1 ปัญหา(ต้องเป็นปัญหาที่ผ่านการคิดร่วมกัน มีมิติร่วมกัน เป็นปัญหาของพื้นที่จริงๆเท่านั้นห้ามนำปัญหาจินตนาการมาใช้)
- วาดรูปต้นไม้อลงในกระดาษฟลูออไรด์ ทั้งลำต้น ราก กิ่งก้าน ของต้นไม้อ เขียนปัญหาหลัก ในรูปประโยค สั้นๆ ตัวอย่างเช่น ปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน ปัญหาขยะของชุมชนหรือครัวเรือน ปัญหาเยาวชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องเอดส์ เพศศึกษา พืชจากสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร ฯลฯ ลงบริเวณลำต้น 1 ปัญหาเท่านั้น
- ไขบัตรคำ 1 สี ให้ทุกคนช่วยกันเขียนสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา ว่ามีสาเหตุมาจากอะไรบ้าง เพราะอะไร โดยให้ช่วยกันคิดหาสาเหตุที่ต่อเนื่อง ให้ละเอียดลึกลงไปจนกว่าจะไม่มีคำตอบว่า เพราะอะไร ตีกลงบริเวณรากของต้นไม้อไขบัตรคำ 1 สี ให้ทุกคนช่วยกันเขียนหาผลกระทบต่างๆ ในด้านลบ ที่เกิดขึ้นจากปัญหาว่ามีอะไรบ้าง อย่างไร โดยให้ช่วยกันคิดหาผลกระทบด้านลบที่ต่อเนื่อง ให้ละเอียดลึกลงไปจนกว่าจะไม่มีคำตอบว่า อะไร อย่างไร ตีกลงบริเวณกิ่ง ก้านของต้นไม้อ

- เมื่อหาสาเหตุและผลกระทบที่ครอบคลุมแล้ว ให้ทุกคนช่วยกันจัดกลุ่มบัตรคำ ของประเด็นสาเหตุและผลกระทบให้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน อาทิ สาเหตุด้านพฤติกรรมมีอะไรบ้าง สาเหตุด้านสิ่งแวดล้อมมีอะไรบ้าง สาเหตุด้านครอบครัวมีอะไรบ้างฯ และผลกระทบด้านพฤติกรรมมีอะไรบ้าง ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมมีอะไรบ้าง ผลกระทบด้านครอบครัวมีอะไรบ้างฯ
- ร่วมกันพิจารณาปัญหา สาเหตุ ผลกระทบที่เกิดขึ้นในภาพรวมว่ามีความเหมาะสม ถูกต้อง สอดคล้องและความเป็นเหตุเป็นผลกันหรือไม่จะได้ต้นไม้อุปสรรคที่สอดคล้องสภาพพื้นที่ ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการมองปัญหา สาเหตุ ผลกระทบที่เกิดขึ้นร่วมกัน
- นำเสนอด้านไม้ปัญหาของแต่ละกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- วิทยากรประจำกลุ่มอำนวยความสะดวก อธิบายวิธีการเพิ่มเติม ให้แก่สมาชิกกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม

ภาพที่ 2 ผังต้นไม้วิเคราะห์ปัญหา

ที่มา: หน่วยจัดการการเรียนรู้และการพัฒนาระบบ Capacity Building (CB)ภาคเหนือ

การคัดกรองสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหา

ด้วยสาเหตุของปัญหาจะมีจำนวนมากหากไม่มีการจัดเป็นกลุ่ม หมวดหมู่ที่ชัดเจนแล้วก็จะทำให้สับสนในการแก้ไข ปัญหาได้ ดังนั้น การคัดกรองหาสาเหตุหลักที่มีผลต่อการเกิดปัญหามากที่สุดจึงจำเป็น โดยเมื่อจัดกลุ่มของสาเหตุที่ชัดเจนแล้ว จึงนำมาเขียนเป็นประเด็นเชิงคำบอกเล่าที่ต้องมีทั้ง ประธาน กริยา กรรม

วิธีการ

1. ให้ทุกคนร่วมกันคัดเลือกสาเหตุที่มีผลต่อปัญหามากที่สุดแล้วนำมาเขียนเป็นประโยคบอกเล่าที่ชัดเจนมีทั้งประธาน กริยา กรรม เน้นเขียนเป็นประโยคเชิงลบ
2. ร่วมกันเลือกประโยคบอกเล่า 2-3 ประเด็นที่สำคัญมีผลต่อการเกิดปัญหามากที่สุด เพื่อนำมาใช้ในการตั้ง วัตถุประสงค์ต่อไป

ตัวอย่าง

สาเหตุหลัก

ประโยคบอกเล่าเชิงลบ

ความมั่งง่าย

เยาวชนชอบมั่งง่ายในการทิ้งขยะ

เพื่อนชวนกินเหล้า เพื่อนบ้านชอบมาชักชวนให้ดื่มเหล้าเมื่อแล้วเสร็จจากการทำ

เกษตรกรรม

เยาวชนอายุ

เยาวชนอายุที่จะพูดสื่อสารเรื่องเพศศึกษา

ใบงาน 2 การวิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบเพื่อนำข้อมูลร่างข้อเสนอโครงการ บ้าน..... ประเด็นปัญหา.....

ผลกระทบจากสาเหตุ	รากหรือสาเหตุหรือแรงดัน	แรงเสริมหรือทุนที่ดี	กิจกรรมที่จะทำ กับกลุ่ม นั้นๆ และ ระบุจำนวนเท่าไร	หลังทำกิจกรรม อะไรจะดีกว่าเดิม/ปัญหาอะไรลดลง
ผลเสีย/อันตรายต่อสุขภาพ ใคร เท่าไร	<u>รากหรือสาเหตุด้านพฤติกรรม</u> ใคร...จำนวนเท่าไร(ระบุ)	<u>ด้านพฤติกรรม</u>	<u>ด้านพฤติกรรม</u> ทำอะไร กับใคร อย่างไร	<u>ด้านพฤติกรรม</u> ใครมีพฤติกรรมอะไรดีขึ้น อย่างไร เท่าไร
ผลเสีย/ความเดือดร้อนต่อสังคม ใคร เท่าไร	<u>รากหรือสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม</u> ใคร...จำนวนเท่าไร(ระบุ)	<u>ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม</u>	<u>ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม</u> ทำอะไร กับใคร อย่างไร	<u>ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม</u> ใคร กลุ่มไหน ที่ไหนดีขึ้นหรือ ปัญหาลดลงอย่างไร เท่าไร
ผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ใคร ที่ไหน เท่าไร	<u>รากหรือสาเหตุด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ</u> ใคร . . . ที่ ไหน . จำนวน เท่า ไร (ระบุ)	<u>ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ</u>	<u>ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ</u> ทำอะไร กับใคร อย่างไร	<u>ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ</u> ที่ ไหนดีขึ้นหรือปัญหาลดลง อย่างไร เท่า ไร
ผลเสียต่อเศรษฐกิจและอื่นๆ ใคร เท่าไร	<u>รากหรือสาเหตุด้านกลไกของชุมชน</u> ใคร . . . จำนวน เท่า ไร (ระบุ)	<u>ด้านกลไกของชุมชน</u>	<u>ด้านกลไกของชุมชน</u> ทำอะไร กับใคร อย่างไร	<u>ด้านกลไกของชุมชน</u> อะไรดีขึ้นหรือปัญหาลดลง อย่างไร
ด้านกลไกผู้นำชุมชน ไม่เข้มแข็ง/ไม่สามารถจัดการ ปัญหา(ขยะ/สารเคมี)ชุมชน ทำให้ เกิดผลเสีย เกิดปัญหาคือ	สาเหตุที่ทำให้กลไกผู้นำชุมชนไม่เข้มแข็ง คือ ขาด/ไม่มี อะไร.....	กลไกผู้นำชุมชนจะเข้มแข็ง เพราะในชุมชน มีทุนเดิม คือ.....	การพัฒนากลไกสภาพผู้นำ (9 มิติ ที่มีคะแนนน้อย) จะทำอะไร อย่างไร เท่าไร	เกิดกลไกผู้นำชุมชนในการ ขับเคลื่อนงานในชุมชนและเกิด ความสำเร็จเชิงประเด็น(ขยะ/ สารเคมี) <u>ตัวชี้วัด</u>

ผลกระทบจากสาเหตุ	รากหรือสาเหตุหรือแรงต้าน	แรงเสริมหรือทุนที่ดี	กิจกรรมที่จะทำ กับกลุ่ม นั้นๆ และ ระบุจำนวนเท่าไร	หลังทำกิจกรรม อะไรจะดี กว่าเดิม/ปัญหาอะไรลดลง
<p>.....</p> <p>.....</p>		<p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p>	<p>1. มีโครงสร้างผู้นำชุมชนประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้านและตัวแทนของกลุ่มต่างๆและแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน</p> <p>2. มีการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง</p> <p>3. มีกลไกการทำงานที่เข้มแข็ง</p> <p>สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนน่าอยู่</p> <p>4. เกิดการเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านและเกษตรกรลดปริมาณขยะและใช้สารเคมีทางการเกษตร</p>

ตัวอย่างการนำสาเหตุหลัก

การนำสาเหตุหลักมากำหนดเป็นตัวตั้งต้น ค้นหาเพราะอะไรหรือทำไมต้องจึงเกิดปัญหา เนื่องการได้มาซึ่งสาเหตุของปัญหาจะต้องมีที่มา ว่าทำไมจึงเกิดหรือเพราะอะไรจึงเกิด เพื่อทราบสถานการณ์ แนวโน้มของประเด็นสาเหตุว่ามีแหล่งที่มาอย่างไร ดังนั้นการที่เราับทราบสิ่งที่เกิดขึ้นว่า ทำไมจึงเกิดและเพราะอะไรเกิดปัญหานี้ นั้น จะนำไปสู่การคิดกิจกรรมแก้ไข ปัญหาได้สอดคล้อง เหมาะสมชัดเจนที่จะส่งผลให้ปัญหาได้รับการแก้ไขหรือมีการเปลี่ยนแปลงในแนวทางที่ดีขึ้น

วิธีการ

1. ให้กลุ่มหรือทีม นำสาเหตุหลักที่ได้คัดเลือกไว้แล้ว 2-3 สาเหตุ มาเป็นประเด็นตั้งต้นในการร่วมกันคิด
2. พิจารณาสาเหตุหลักที่ละประเด็นว่า ทำไมจึงเป็นสาเหตุ เพราะอะไรจึงเป็นสาเหตุหลัก ซึ่งทุกคนสามารถเขียนในบัตรคำแล้วนำไปติดตามประเด็นที่สอดคล้อง ให้ดำเนินการครบทุกประเด็น ตามตัวอย่างดังนี้
 - ทำไมเกษตรกรมักง่ายในการสารเคมี.....สะดวก ง่าย รวดเร็ว ไม่มีข้อห้าม ได้ผลผลิตดี ไม่รู้ ไม่มีใครมาแนะนำ
 - เพราะอะไรเกษตรกรมักง่ายในการสารเคมี.....รายได้ดี เงินเร็ว ลงทุนต่ำ ใช้น้ำน้อย ค่าแรงถูก ทำได้ปริมาณมาก ฯลฯ
3. ให้ร่วมกันพิจารณาว่า สิ่งที่เกิดขึ้นตามข้อ 2 ควรจะมีกิจกรรมอะไรมาแก้ไขปัญหา สาเหตุได้บ้าง ในประเด็นกิจกรรมที่ควรทำแก้ไข

ตาราง 2 การวิเคราะห์ความเชื่อมโยง ปัญหา สาเหตุและกิจกรรมที่ควรทำแก้ไข

สาเหตุหลัก 2-4 ประเด็น	ทำไม / เพราะอะไร	กิจกรรมที่ควรทำแก้ไข
1. เกษตรกรมักง่ายในการใช้สารเคมี	ทำไมเกษตรกร <u>มักง่าย</u> ในการสารเคมี.....สะดวก ง่าย รวดเร็ว ไม่มีข้อห้าม ได้ผลผลิตดี ไม่รู้ ไม่มีใครมาแนะนำ	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดเวทีเสวนา - ปัญหากลุ่มเกษตรกรเรื่องอันตรายการใช้สารเคมี - การสำรวจความรู้ - เข้าใจการใช้สารเคมีและสารเคมีที่นิยมใช้ - การกำหนดพื้นที่แบบอย่างการปฏิบัติใช้สารเคมีที่ดีต่อสุขภาพ
	เพราะอะไรเกษตรกร <u>มักง่าย</u> ในการสารเคมี.....รายได้ดี เงินเร็ว ลงทุนต่ำ ใช้น้ำน้อย ค่าแรงถูก ทำได้ปริมาณมาก ฯลฯ	<ul style="list-style-type: none"> - มาตรการสร้างความปลอดภัยในการใช้สารเคมีของชุมชน - การชักชวน ให้รางวัลเกษตรกรดีเด่นในการปฏิบัติ

การวิเคราะห์ระดับผลลัพธ์

ผลลัพธ์ (Outcomes) คือการเปลี่ยนแปลงหรือการเปลี่ยนสภาพที่เป็นอยู่ไปสู่สิ่งที่ควรจะเป็น ผลลัพธ์เป็นสิ่งที่แสดงการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น เปลี่ยนพฤติกรรม เปลี่ยนสิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ปัญหาให้ลดลง เป็นต้น

การจัดระดับผลลัพธ์และการสร้างระดับผลลัพธ์ผ่านกรอบแนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพ (Social determinant of health) ที่สำคัญ คือสภาพแวดล้อมทางสังคมและกายภาพ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงระบบปฏิบัติหรือกลไก เปลี่ยนแปลงนโยบายโดยกำหนดเป็นผลลัพธ์ระยะกลาง เพื่อให้สู่ผลลัพธ์ระยะยาวคือความเข้มแข็งของชุมชน/องค์กร การเปลี่ยนแปลงทางสังคม/เศรษฐกิจ/สุขภาพ ลดการเจ็บป่วย ลดการเสียชีวิต ลดค่าใช้จ่าย ส่วนผลลัพธ์ระยะต้นเป็นการเปลี่ยนแปลงระยะสั้น เช่น ความรู้/การเรียนรู้ ความตระหนัก ทักษะ แรงบันดาลใจ/แรงจูงใจ ความตั้งใจจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

ผลลัพธ์ระยะสั้น/ระดับการเรียนรู้ (Short-Term Outcomes หรือ Immediate Outcomes)

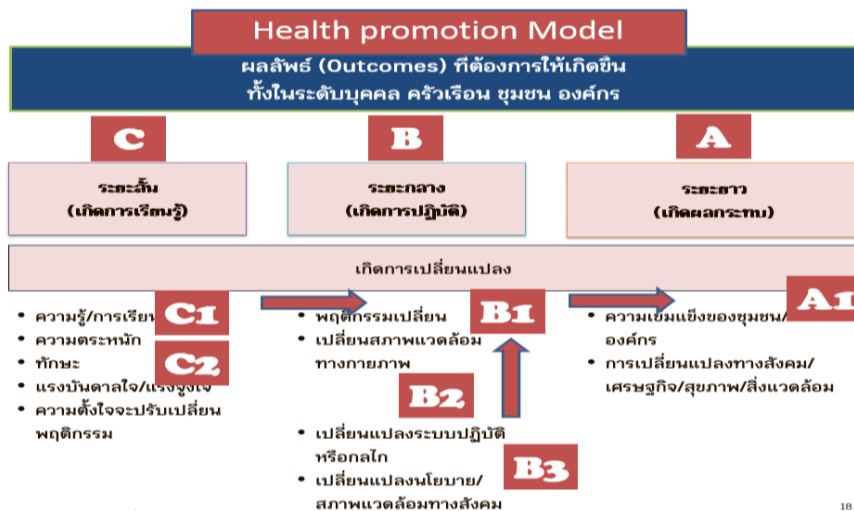
เป็นผลลัพธ์ที่จะเกิดเปลี่ยนแปลงทันทีหลังจากจบกิจกรรม โดยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในระยะนี้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงความตระหนัก ความรู้ ทักษะ หรือเกิดความตั้งใจที่จะเริ่มมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ระยะสั้นจึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (C)

ผลลัพธ์ระยะกลาง/ระดับปฏิบัติ(Medium-term OutcomesหรือIntermediate Outcomes)

เป็นผลลัพธ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับการลงมือปฏิบัติ จะเกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการเรียนรู้และตระหนักแล้ว กลุ่มเป้าหมายจะมีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติ อาทิ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปรับเปลี่ยนนโยบาย/ข้อบังคับ/กติกา การปรับเปลี่ยนกระบวนการตัดสินใจหรือการปรับเปลี่ยนระบบที่มีอยู่ในชุมชนหรือสังคม ซึ่งเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้แล้วจะนำไปสู่ผลลัพธ์ระยะยาวต่อไป ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ระยะกลางจึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงระดับที่เป็นตัวกำหนดที่ส่งผลต่อสุขภาพ (B)

ผลลัพธ์ระยะยาว/ผลกระทบ (Long-term Outcomes หรือ Ultimate Goal หรือ Impact)

โดยผลลัพธ์ระยะยาวหรือผลกระทบนี้จะเกิดขึ้นจะเกิดขึ้นจากการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติในระยะกลางได้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดังนั้น ผลลัพธ์ระยะยาวจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นภาพรวมของชุมชนหรือสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ 4 ด้าน คือ (1) ผลกระทบต่อสุขภาพ (2) ผลกระทบต่อสังคม (3) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และ (4) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ระยะยาวจึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสถานะสุขภาพ (A) จากนั้นนำมาเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์ต้นทุนไม่ปัญหาสู่การจัดทำแผนงาน/โครงการ เริ่มจากการวิเคราะห์ผลลัพธ์ระยะยาว โดยแปลง "กึ่ง/ก้าน/ใบ หรือ ผลกระทบจากปัญหา" ให้เป็นผลลัพธ์ที่คาดหวังในระยะยาว (A) ขั้นตอนที่สอง วิเคราะห์ผลลัพธ์ระยะกลางและระยะสั้น โดยแปลง "รากของต้นไม้ปัญหา หรือสาเหตุของปัญหา" ให้เป็นผลลัพธ์ระยะกลางและระยะสั้นหรือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นในระยะกลางหรือระยะสั้น

ภาพที่ 3 การจัดระดับผลลัพธ์
ที่มา:หน่วยจัดการการเรียนรู้และการพัฒนาระบบ Capacity Building (CB)ภาคเหนือ

การกำหนดวัตถุประสงค์

การตั้งวัตถุประสงค์เชิงบวกจากสาเหตุหลักแต่ละข้อ จากกิจกรรมที่ผ่านมาทุกคนได้ร่วมกันคิด กลั่นกรองหาสาเหตุหลักที่มีผลต่อการเกิดปัญหาร่วมกันมาจนได้ประโยคบอกเล่าในเชิงลบที่สำคัญ 2-3 ประโยคโดยในแต่ละประโยคจะมีประธาน กริยา กรรม เพื่อให้วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาตามสาเหตุหลักที่เกิดขึ้น จึงควรนำเอาประโยคเชิงลบของสาเหตุหลักมาปรับประโยคให้เป็นเชิงบวกที่ต้องมีทั้งประธาน กริยา กรรม ซึ่งจะสามารถตอบคำถามสาเหตุของปัญหาได้ชัดเจนตรงตามประเด็นได้

วิธีการ

1. ให้แต่ละกลุ่มนำประโยคสาเหตุหลักสำคัญ 2-3 ประโยคที่มีผลต่อปัญหามากที่สุดแล้วนำมาเขียนเป็นประโยคบอกเล่าที่ชัดเจนมีทั้งประธาน กริยา กรรม เน้นเขียนเป็นประโยคเชิงบวก แปลงสภาพจาก “ลบ” ให้เป็น “บวก” เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

คำที่มักจะใช้ เช่น กำหนด พัฒนา ระบุ ปรับปรุง ขยาย สร้าง รักษา ทำให้แข็งแรงขึ้น เป็นต้น

2. ร่วมกันพิจารณาประโยคบอกเล่า 2-3 ประเด็นที่สำคัญที่ช่วยกันปรับปรุงให้เป็นประโยคเชิงบวกแล้ว มีผลต่อการแก้ไขปัญหาอย่างน้อยเพียงใด ที่สุด หากยังไม่ชัดเจนก็ให้กลับไปทบทวนซ้ำอีกครั้ง

ตัวอย่าง

สาเหตุหลัก	ประโยคบอกเล่าเชิงบวก
ความมั่งงาย	เพื่อให้เยาวชนมีพฤติกรรมในการทิ้งขยะที่ถูกต้อง
เพื่อนชวนกินเหล้า	เพื่อให้เพื่อนบ้านมีทัศนคติในการดูแลสุขภาพ สร้างสุขภาพที่ดี ลดเสี่ยงอบายมุขเมื่อแล้วเสร็จจากการทำเกษตรกรรม
เยาวชนอายุ	เพื่อให้เยาวชนมีการแสดงออกที่สร้างสรรค์สังคม สามารถสื่อสารความรู้ได้อย่างเหมาะสม ในเรื่องสิ่งเสพติด เพศศึกษาการป้องกันการตั้งครรภ์

การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์

ตัวชี้วัดผลลัพธ์คือการวัดการเปลี่ยนแปลงของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนซึ่งมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ

เทคนิคการเขียนตัวชี้วัด (KPI) เป้าหมายผลผลิต

1. เชิงปริมาณ: ดูที่จำนวนกิจกรรมหลักที่ทำ
2. คุณภาพ: ดูที่มาตรฐานกิจกรรมหลัก (ความถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน)
3. เวลา: ดูที่เวลาในการจัดทำกิจกรรมหลัก
4. ค่าใช้จ่าย: ค่าใช้จ่ายต่อหน่วย

การออกแบบกิจกรรมด้วยการวิเคราะห์ แรงเสริมแรงต้าน ในการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาในพื้นที่ เราจะพบว่าจะมีกลุ่มคนที่สนับสนุนการแก้ปัญหากับกลุ่มที่ต่อต้านการทำงานซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มที่ต่อต้านจะมีผลให้โครงการสำเร็จได้ยากมากขึ้น ดังนั้นการที่เราได้มองว่า อะไรบ้างคือ แรงเสริม/สิ่งสนับสนุน ที่จะช่วยให้สาเหตุหลักของปัญหาได้รับการแก้ไข และอะไรบ้างคือแรงต้านหรืออุปสรรคในการดำเนินงาน ก็จะช่วยให้เราได้ทราบทิศทางกลุ่มแนวร่วมที่สามารถจะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาตามสาเหตุหลักได้ตามแรงเสริม/สิ่งสนับสนุนที่มี ดังตาราง

ตาราง 3 การวิเคราะห์แรงเสริมแรงต้านปัญหาและผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมาย

อะไรคือแรงเสริม / สิ่งสนับสนุน	อะไรคือแรงต้าน / อุปสรรคในการดำเนินงาน
-นโยบายอะไรที่มีสนับสนุน -กฎ ระเบียบอะไรที่มีบังคับใช้ -ทุนทางสังคมที่มี อาทิ ปราชญ์ ผู้นำ คนต้นแบบ กลุ่มภาคีต้นแบบ ใครบ้าง -ความเชื่อที่ชุมชนยอมรับ นับถือ ใครเป็นแกนหลัก -เทคโนโลยี -กระแสสื่อ -ตัวอย่าง ต้นแบบ แหล่งเรียนรู้	-ไม่มีมาตรการอะไร..... -ผู้ใหญ่บ้านนาย... ไม่สนใจ ไม่เข้มแข็ง -มีความเชื่ออะไรที่ผิดๆ -สิ่งแวดล้อมอะไรไม่ดี -เทคโนโลยีอะไรไม่ดี -กระแสสื่ออะไร -ฯลฯ

วิธีการ

1. ให้กลุ่มนำสาเหตุหลักมา 1สาเหตุ แล้วร่วมกันพิจารณาว่าหากจะแก้ไขสาเหตุของปัญหานี้แล้วจะมีใคร กลุ่มอะไร ที่จะช่วยเป็นแรงเสริมหรือเป็นสิ่งสนับสนุนให้สามารถแก้ไขสาเหตุได้บ้างและจะมีใคร กลุ่มอะไร ที่จะช่วยแรงต้าน / อุปสรรคที่จะทำให้ไม่สามารถแก้ไขสาเหตุได้บ้าง
2. ให้ดำเนินการวิเคราะห์สาเหตุหลัก 2-3 สาเหตุที่ได้เลือกไว้ จนแล้วเสร็จทั้งหมด
3. ร่วมกันคิดกิจกรรมที่สามารถต่อยอดให้กับกลุ่มแรงเสริมหรือเป็นสิ่งสนับสนุนควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง
4. ร่วมกันคิดกิจกรรมที่จะสามารถต่อยอดให้กับกลุ่มแรงต้าน / อุปสรรค ที่จะช่วยแก้ไขสาเหตุหลักได้ควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง

การสร้างแผนปฏิบัติการ

เพื่อให้การจัดทำโครงการมีแผนปฏิบัติการควบคุมกำกับการทำงาน และเพื่อเป็นการทบทวน (Re-check) ความสอดคล้องกันของวัตถุประสงค์ ความสำคัญ เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย ตัวชี้วัด กิจกรรม ระยะเวลาดำเนินงาน งบประมาณ และภาคีเครือข่ายที่สนับสนุน

วิธีการ

1. ให้แต่ละกลุ่มเขียนตารางแผนปฏิบัติการ ลงในกระดาษฟลิป (หรือที่มวิทยาลัยการกระบวนกรอำนวยความสะดวกด้วยการจัดทำให้ เพื่อประหยัดเวลากระบวนการ)
2. นำวัตถุประสงค์ จากข้อ 6.1 มาเขียนในตารางช่องแรก
3. ร่วมกันพิจารณาคำสำคัญของวัตถุประสงค์ และนำมาเขียนในช่องที่สอง
4. กำหนดเป้าหมาย(สิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้น) กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ
5. กำหนดตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับเป้าหมาย หมายถึง หากเรากำหนดเป้าหมายไว้แล้ว เราจะรู้ได้อย่างไรว่าเราถึงเป้าหมาย จะวัด หรือจะเทียบกับอะไร ไขอะไรเป็นตัววัด/ตัวกำหนด
6. กำหนดกิจกรรม ที่สอดคล้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ โดยอธิบายในหลักการเบื้องต้นคือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ในหนึ่งวัตถุประสงค์มีหลายกิจกรรมได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่ากิจกรรมที่จัดทำสอดคล้องและตอบสนองวัตถุประสงค์ และเป้าหมายหรือไม่
7. กำหนดระยะเวลา (เมื่อไหร่/ กี่วัน)
8. กำหนดงบประมาณ โดยประมาณการค่าใช้จ่าย ซึ่งควรให้ชัดเจน เช่น ค่าอาหาร ค่าวัสดุ ค่าตอบแทน อื่นๆ
9. กำหนดภาคีที่ร่วมสนับสนุนในแต่ละกิจกรรม หากรายละเอียดในตารางตามช่องต่างๆ
10. ยังไม่ชัดเจนก็ให้กลับไปทบทวนซ้ำอีกครั้ง

ตาราง 4 ตัวอย่างแผนปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลาดำเนินการ	งบประมาณ
เพื่อส่งเสริมการลด ละ เลิก การดื่ม แอลกอฮอล์ ใน ชุมชน	กลุ่มผลลัพธ์ที่ 1 เกิดคณะทำงานที่สามารถขับเคลื่อนงานลดละเลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน	คณะทำงานมีองค์ประกอบหลากหลาย มีความเข้าใจการดำเนินงานและแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจน จำนวน 15 คน	1.ประชาคมหมู่บ้านชี้แจงโครงการและรับสมัครแกนนำ (15 คน) 2.ประชุมคณะทำงาน (15 คน) 3.คณะทำงานและแกนนำจิตอาสาวางแผนและขับเคลื่อนงานตามแผน 4.การติดตามงานและเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	ผู้นำชุมชน อสม. ชาวบ้านจิตอาสา	เดือนที่ 1 — 2 เดือนที่ 2 ทุกเดือน ทุก 3 เดือน (เดือนที่ 3, 6, 9, 12)	XXX

เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการคิดร่วมกันแล้ว ให้ผู้เข้ารับการอบรม ทบทวนกลับไปกลับมาว่ากิจกรรมที่กำหนดสามารถตอบเป้าหมายและวัตถุประสงค์ได้หรือไม่ การใช้งบประมาณสอดคล้องกับกิจกรรมหรือไม่ คุ้มค่าหรือไม่ ความเป็นไปได้หรือไม่หากจัดในระยะเวลาที่กำหนดและนำมาทำเป็นระดับผลลัพธ์หรือเรียกว่า บันไดผลลัพธ์ 1 ขั้น ที่ประกอบด้วยผลลัพธ์กิจกรรมที่ทำให้เกิดผลลัพธ์และตัวชี้วัดตามระดับผลลัพธ์หรือตามขั้นบันไดทำให้ทุกฝ่ายเห็นเป้าหมาย มีการบ่งชี้ที่ชัดเจนและเห็นกิจกรรมที่สอดคล้องตามแต่ละช่วงของบันไดผลลัพธ์ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ตัวอย่างบันไดผลลัพธ์

ที่มา: หน่วยจัดการการเรียนรู้และการพัฒนาระบบ Capacity Building (CB)ภาคเหนือ

ข้อพิจารณาในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ

การทบทวนข้อเสนอโครงการหรือเอกสารจากการลงมือพัฒนา นำมาเขียนเป็นโครงการ คณะทำงานควรตรวจสอบคุณภาพของโครงการ โดยมีแนวทางพิจารณาในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ ดังนี้

1. เป็นโครงการที่สามารถแก้ปัญหาของพื้นที่ได้
2. มีรายละเอียด เนื้อหาสาระครบถ้วน ชัดเจน และจำเพาะเจาะจง โดยสามารถตอบคำถามต่อไปนี้ได้คือ
 - โครงการอะไร=ชื่อโครงการ
 - ทำไมจึงต้องริเริ่มโครงการ=หลักการและเหตุผล
 - ทำเพื่ออะไร=วัตถุประสงค์
 - ปริมาณที่จะทำเท่าไร=เป้าหมาย

- ทำอย่างไร=วิธีดำเนินการ
- จะทำเมื่อไรนานเท่าใด=ระยะเวลาดำเนินการ
- ใช้ทรัพยากรเท่าไรและได้จากไหน=งบประมาณแหล่งที่มา
- ใครทำ=ผู้รับผิดชอบโครงการ
- ต้องประสานงานกับใคร=หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน
- บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่=การประเมินผล
- เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วจะได้อะไร = ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.รายละเอียดของโครงการดังกล่าว ต้องมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เช่น วัตถุประสงค์สอดคล้องกับหลักการและเหตุผล วิธีดำเนินการต้องเป็นทางที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ เป็นต้น

4.โครงการที่ริเริ่มขึ้นมาต้องมีผลอย่างน้อยที่สุดอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ สนองตอบ สนับสนุนต่อนโยบายระดับจังหวัด หรือนโยบายส่วนรวมของประเทศ ก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งเฉพาะส่วนและการพัฒนาโดยส่วนรวมของประเทศแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ตรงจุดตรงประเด็น

5.รายละเอียดในโครงการมีพอที่จะเป็นแนวทางให้ผู้อื่นอ่านแล้วเข้าใจ และสามารถดำเนินการตามโครงการได้ และเป็นโครงการที่ปฏิบัติได้และสามารถติดตามและประเมินผลได้

โครงการที่ไม่ผ่านการพิจารณาพบว่า มีปัญหาในประเด็นต่างๆ ทั้งด้านขาดความแม่นยำตรงเฉพาะหน้า ไม่ใช่แบบฟอร์มของแหล่งทุน การสลับหัวข้อการเขียนโครงการ ไม่เรียงบรรทัด เข้าใจยาก และยังขาดความชัดเจนในแต่ละหัวข้อของข้อเสนอโครงการ ดังนี้

1.ปัญหาในการเขียนหลักการและเหตุผล เช่น เขียนแต่หลักการทั่วไป ไม่บอกปรากฏการณ์ของปัญหา ไม่มีการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบ ไม่มีปัญหาของชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายของโครงการ บอกปัญหาโครงการไม่ชัดเจน นำเสนอภาพกว้างไม่มีรายละเอียด

2. ปัญหาในการเขียนวัตถุประสงค์ เช่น วัตถุประสงค์กว้างมาก ใช้คำใหญ่ตีความได้หลากหลาย ในหนึ่งวัตถุประสงค์มีหลายประเด็น วัตถุประสงค์ไม่ตอบใจത്യปัญหา เข้าใจยาก

3.ปัญหาในการเขียนกิจกรรม เช่น หนึ่งกิจกรรม ตอบหลายวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับการมีส่วนร่วมในชุมชน

4. ปัญหาในการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มเป้าหมายไม่ชัดเจน ขนาดไม่เหมาะสมกับกิจกรรม ไม่ระบุกลุ่มเป้าหมายหลัก กลุ่มเป้าหมายรอง

5.ปัญหาในการกำหนดรูปแบบการประเมินผล/ผลที่ได้รับหรือตัวชี้วัด เช่น บอกวิธีการประเมินผลแบบคร่าวๆ ไม่ช่วยให้เกิดความเชื่อถือในการประเมิน ตัวชี้วัดกับวัตถุประสงค์เหมือนกัน มีแต่ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ แต่ไม่มีตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ และ ตัวชี้วัดไม่ชัดเจน

6.ขาดส่วนร่วมจากกลุ่มเป้าหมาย หรือ คนในชุมชน เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้โครงการไม่ได้รับการพิจารณาเนื่องจาก ขาดความชัดเจนว่า โครงการดังกล่าวจัดทำขึ้นโดยความเห็นร่วมของคนในชุมชน หรือ กลุ่มเป้าหมายนั้นๆหรือไม่ ซึ่ง สสส.ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของโครงการ หากไม่สามารถเขียนได้ชัดเจนตั้งแต่ระยะเริ่มต้นคิดทำโครงการ จึงมักจะไม่ได้รับการพิจารณาให้ผ่านการอนุมัติ

สรุป การพัฒนาข้อเสนอโครงการด้านสุขภาพ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน เพราะมีส่วนช่วยให้เกิดการวางแผนการทำงาน การริเริ่มปฏิบัติงานใหม่ ที่จัดทำขึ้นอย่างรอบคอบ เป็นระบบ พร้อมกับมีแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของแผนงานที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างคุ้มค่า มีจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดอย่างชัดเจน มีพื้นที่ในการดำเนินงานเพื่อให้บริการและมีบุคลากร หรือหน่วยงานรับผิดชอบ การเขียนข้อเสนอโครงการหรือการยกร่างข้อเสนอโครงการ ควรตอบคำถามสำคัญ ว่าคือโครงการอะไรหรือชื่อโครงการ ทำไมจึงต้องริเริ่มโครงการเป็นการอธิบายถึงหลักการและเหตุผลโดยมีข้อมูลสถานการณ์ปัญหาที่ชัดเจน ทำเพื่ออะไรหรือการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงผลลัพธ์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับพฤติกรรมหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ทำอย่างไร โดยมีวิธีดำเนินการที่มีขั้นตอนชัดเจน กิจกรรมในโครงการมีพลังเพียงพอต่อการบรรลุผลลัพธ์ สามารถระบุช่วงเวลาหรือมีขอบเขตระยะเวลาที่ชัดเจน จะทำเมื่อไร นานเท่าใด ใช้ทรัพยากรเท่าไรและได้มาจากไหนทั้งในรูปของงบประมาณ แหล่งที่มาของงบประมาณ มีการกำหนดผู้ดำเนินการ การประสานงานกับใคร มีหน่วยงานใดที่ให้การสนับสนุน มีรูปแบบวิธีการประเมินผลตามวัตถุประสงค์ ด้วยการวัดผลผลิตและผลลัพธ์ของกิจกรรม/โครงการตามตัวชี้วัด ด้านชุมชน สังคมสุขภาพ ทางกาย จิตใจสังคม ปัญญาที่ชัดเจน และยังได้ระบุถึงเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วจะได้อะไรหรือผู้นำไปใช้ประโยชน์/ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เราจะรู้ได้อย่างไรและจะทำอย่างไรให้ยั่งยืนผลการปรับปรุงข้อเสนอโครงการและได้รับพิจารณาอนุมัติจึงนำสู่กระบวนการบริหารโครงการในระยะต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- การพัฒนาโครงการ (Project Development) (2560).กรุงเทพฯ: สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.).
- คู่มือการเขียนโครงการ.(2560).กรุงเทพฯ: สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.).
- คิดแล้วเขียนให้เป็นโครงการ.(ม.ป.ป.).กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.(สสส.).
- นิโบล นิมกัรรัตน์.รศ.(2558).เอกสารประกอบการอบรมการติดตามและประเมินผลโครงการ. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรพล เหลี่ยมสูงเนิน (2560) คู่มือการดำเนินโครงการเสริมสร้างศักยภาพการบริหารงานสร้างเสริมสุขภาพให้แก่บุคลากรใน อบต .กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.(สสส.).
- หน่วยจัดการการเรียนรู้และการพัฒนาระบบ Capacity Building (CB)ภาคเหนือ.(2561).การพัฒนาโครงการ (Project Development) เชียงใหม่: (ม.ป.พ.).
- โอกาส เขมรรากุล.(ม.ป.ป.) เอกสารประกอบการอบรมการพัฒนาการเขียนโครงการ.กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.(สสส.).

เนื้อหากิจกรรมการเรียนรู้ ที่ 3

การวางแผนและบริหารโครงการ (Project Management)

วัตถุประสงค์ หลังศึกษาเนื้อหาในบทนี้แล้ว ผู้อ่านสามารถ

- 1.สามารถวางแผนจัดระบบงานและระบบการควบคุมภายในของโครงการ
- 2.สามารถติดตามและประเมินผลภายในของโครงการ ด้วยการประเมินตนเองและการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา

สาระสำคัญ

- ความหมายการบริหารโครงการ
- .วิธีการและขั้นตอนการการบริหารโครงการ
 - การจัดวางแผนจัดระบบงานและระบบการควบคุมภายในของโครงการ
 - การดำเนินโครงการและการควบคุมติดตามผลการดำเนินงาน
 - การติดตามและประเมินผลภายในของโครงการ
- การประเมินตนเอง
 - วัตถุประสงค์ในการประเมินตนเอง
 - ความสำคัญในการประเมินตนเอง
 - ประโยชน์ของการประเมินตนเอง
- การติดตามและประเมินผลแบบเสริมพลัง
 - วิธีการติดตามประเมินผลและเสริมพลัง
 - ขั้นตอนการติดตามผลลัพธ์ตามวงจรประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา
 - การรายงานผล
- กรณีศึกษา:การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารโครงการและการติดตามประเมินผล โครงการชุมชนน่าอยู่ บ้านพงสะตือ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

เกริ่นนำ

เนื่องจากกระบวนการบริหารเพื่อให้โครงการดำเนินกิจกรรมตามแผนและเป้าหมายของแผนงานโครงการ โดยผ่านขั้นตอนการพัฒนาโครงการ การกลั่นกรองทางวิชาการ การอนุมัติ และการทำข้อตกลงดำเนินงาน ซึ่งแผนงาน โครงการต้องใช้เวลาในการดำเนินการพอสมควร และหากแผนงานจะเริ่มต้นบริหารโครงการเมื่อได้รับอนุมัติหรืองบประมาณแล้ว ผู้รับผิดชอบโครงการและคณะทำงาน จำเป็นต้องวางระบบแผนงานตามปฏิทินโครงการ และหากโครงการมีระยะเวลาดำเนินงาน 1 ปี ก็จะต้องเหลือระยะเวลาการดำเนินงานของกิจกรรมในโครงการเพียงไม่เกิน 9 – 10 เดือน ซึ่งอาจไม่เพียงพอสำหรับการสรุปผลลัพธ์ของโครงการที่ต้องใช้ระยะเวลาดำเนินงานเต็มปี ดังนั้น ในกรณีที่โครงการที่ต้องใช้ระยะเวลานานถึง 1 ปี แผนงานตามปฏิทินโครงการควรเริ่มดำเนินการกระบวนการบริหารโครงการล่วงหน้าก่อน โดยเฉพาะด้านกำหนดบทบาทหน้าที่ จัดเตรียมงบประมาณ ประสานกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมดำเนินการซึ่งจำเป็นต้องบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะตามแนวคิดและหลักการสร้างเสริมสุขภาพ (Health Promotion Theory & Methodology) การการสร้างและบริหารเครือข่าย (Network & Partnership Management) ด้านผู้นำและทักษะการจัดการในงานสุขภาพ (Leadership & Management Skill in Health Promotion) ด้านการสื่อสารเพื่อส่งเสริมสังคมสุขภาพ (Social Communication in Health Promotion) ด้านหลักการบริหารโครงการสุขภาพ (Project Management in Health Promotion) ด้านการจัดการความรู้ด้านสุขภาพ (Knowledge Management in Health Promotion) และการจัดการความยั่งยืน (Sustainable Management)

ดังนั้นการวางแผนและบริหารโครงการมีความสำคัญต่อการวางแผนการใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงเกิดการเสริมพลังในติดตามสนับสนุนโครงการให้บรรลุผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการระดับพื้นที่

ความหมายการบริหารโครงการ

การบริหารโครงการ (Project Management) คือการเริ่มต้น วางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบควบคุม และปิดโครงการ ของงานโครงการ ผ่านทางเครื่องมือ ความรู้ ทรัพยากร และกิจกรรมต่างๆของคนในองค์กร โดยเป้าหมายก็คือการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการภายในระยะเวลาและข้อจำกัดอย่างอื่นที่กำหนดไว้

วิธีการและขั้นตอนการบริหารโครงการ

การจัดวางแผนจัดระบบงานและระบบการควบคุมภายในของโครงการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารแผนงาน/โครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งภาระหน้าที่ของผู้รับผิดชอบโครงการ /แผนงานมีดังนี้

1) การวางแผน ซึ่งเป็นการวางแผนในภาพรวมเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์/กิจกรรมที่กำหนดไว้ตามข้อเสนอโครงการให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาถึงความเสี่ยงหรือโอกาสที่จะเกิดปัญหาหรืออุปสรรคระหว่างการดำเนินงาน เพื่อจะได้วางแผนการแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้ามิให้การดำเนินงานติดขัดไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

2) การจัดวางโครงสร้างองค์กร ผู้จัดการแผนงานและผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องจัดวางโครงสร้างของหน่วยงานต่างๆ เพื่อรองรับภารกิจที่จะต้องดำเนินงานตามข้อเสนอโครงการ โดยหน่วยงานที่ควรจะมีได้แก่ ผู้ประสานงาน การเงิน บัญชี การติดตามประเมินผลภายใน ฯลฯ

3) การจัดคนเข้าทำงานตามโครงสร้างที่กำหนด โดยพิจารณาภาระงานของแต่ละตำแหน่งว่ามีมากน้อยเพียงไร เพื่อพิจารณาสรรหาบุคคลเข้าทำงาน ตำแหน่งหน้าที่ใดที่ไม่ควรให้บุคคลคนเดียวเป็นผู้ปฏิบัติงาน เช่น การเงินและการบัญชีที่ควรแบ่งแยกหน้าที่กัน แต่ในบางแผนงาน/โครงการที่มีภาระงานน้อยอาจให้บุคคลคนเดียวปฏิบัติงานได้โดยให้มีการควบคุมด้านอื่นมาทดแทน แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อหลีกเลี่ยงกรณีของความขัดแย้งทางผลประโยชน์ จึงควรแยกหน้าที่ของคณะกรรมการจัดหาพัสดุและคณะกรรมการตรวจรับพัสดุออกจากกัน

4) การจัดทำขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของงาน (Job Description) เมื่อจัดคนเข้าทำงานในตำแหน่งต่างๆ แล้ว เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนเข้าใจในภาระหน้าที่ของตนว่ามีหน้าที่หลักและหน้าที่รองอะไรบ้างและทำอย่างไร ซึ่งการจัดทำ Job Description อาจทำเป็นเอกสารระบุหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แต่ละคน หรือจัดทำในรูปของการประชุมมอบหมายงาน ซึ่งควรมีการบันทึกการประชุมไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือในบางหน้าที่งานอาจมอบหน้าที่ความรับผิดชอบด้วยวาจา

5) การจัดวางระบบงาน เช่น กระบวนการเบิกจ่ายเงินจะมีขั้นตอนหรือเส้นทางเดินของเอกสารอย่างไร ใครเป็นผู้ขอเบิกเงิน ผู้ตรวจสอบความถูกต้อง ผู้อนุมัติให้จ่ายเงิน ผู้จ่ายเงิน ผู้จัดทำบัญชี หรือกระบวนการจัดหาพัสดุ ใครเป็นผู้ขอซื้อ/จ้าง ผู้ทำหน้าที่จัดซื้อ/จ้าง ผู้ทำหน้าที่ตรวจรับพัสดุ ผู้อนุมัติการซื้อ/จัดจ้าง ผู้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลพัสดุที่จัดหามา เป็นต้น

6) การจัดการฝึกอบรมและสอนงาน เป็นการฝึกอบรมและการสอนงานให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งแผนงาน/โครงการอาจจัดการฝึกอบรมหรือสอนงานกันเองภายใน หรืออาจส่งไปเข้ารับการฝึกอบรมภายนอก เช่น ส่งเจ้าหน้าที่การเงินการบัญชีและผู้ประสานงานเข้ารับการอบรมเรื่อง การดำเนินงานและบริหารการเงิน บัญชีและพัสดุ ที่ สสส. ทั้งนี้ การฝึกอบรมยังรวมถึงการฝึกอบรมหรือการประชุมในเทศที่แผนงานควรจัดให้กับผู้รับทุนโครงการย่อยเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการย่อย การใช้จ่ายเงินงบประมาณให้เป็นไปตามแนวทางที่ สสส. และแผนงานกำหนด

7) การจัดการเกี่ยวกับผลตอบแทนและสวัสดิการของเจ้าหน้าที่แผนงาน/โครงการ ซึ่งผู้จัดการแผนงาน/ผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องดำเนินการอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติที่ สสส. กำหนดไว้

8) การจัดทำวิธีปฏิบัติงาน (Manual/Work Instruction) เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของแผนงาน/โครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด คุ่มค่าและรวดเร็ว แผนงาน/โครงการควรจัดทำวิธีปฏิบัติงานแต่ละเรื่องไว้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานตามวิธีที่กำหนดไว้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เรียบร้อย เช่น วิธีปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการประชุม วิธีปฏิบัติงานเกี่ยวกับการติดตามประเมินผลภายใน วิธีปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดส่งสื่อรณรงค์ให้แก่เครือข่าย เป็นต้น

9) การจัดระบบการสื่อสารข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผนการดำเนินงาน วิธีปฏิบัติงาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับมีความเข้าใจและตั้งใจปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินโครงการและการควบคุมติดตามผลการดำเนินงาน

เมื่อโครงการมีความพร้อมโดยได้จัดวางระบบงาน บุคลากร และงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุน หรือ สสส. แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการเริ่มต้นดำเนินงานตามยุทธศาสตร์/กิจกรรมที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้รับผิดชอบโครงการจะมีหน้าที่รับผิดชอบในการสั่งการและควบคุมติดตามผลการดำเนินงาน

การติดตามและประเมินผลภายในของโครงการ

ในการดำเนินแผนงาน/โครงการ นอกจากผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องควบคุมและบริหารจัดการให้การดำเนินงานเสร็จตามยุทธศาสตร์/กิจกรรม งบประมาณ และระยะเวลาที่กำหนดไว้แล้ว ผู้จัดการแผนงาน/ผู้รับผิดชอบโครงการยังมีหน้าที่รับผิดชอบในการประเมินผลลัพธ์ (Outcome) และรวมถึงผลกระทบ (Impact) ที่จะได้รับการดำเนินงานว่าเป็นไปตามตัวชี้วัดของแต่ละยุทธศาสตร์/กิจกรรมที่กำหนดไว้ตามข้อเสนอโครงการอีกด้วย โดยแนวทางการติดตามและประเมินผลภายในของแผนงาน/โครงการมีดังนี้

1. จุดเน้นของการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ

1.1 เน้นการติดตาม Result (Outcomes, Impact) และ Critical Outputs บนพื้นฐานยุทธศาสตร์และตัวชี้วัดของแผนงาน/โครงการ

1.2 นำผลการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการทำงานและเป็นฐานของการประเมินผล

1.3 การทำงานและกำหนดเครื่องมือการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ร่วมกันระหว่างแหล่งทุนหรือพี่เลี้ยงที่ดูแลแผนงาน/โครงการกับผู้รับทุนฯ

การประเมินตนเอง (Self Evaluation)

มุ่งเน้นให้การดำเนินงานในการสนับสนุนโครงการ/หน่วยงาน/องค์กร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โครงการ/หน่วยงาน/องค์กร ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการประเมินตนเอง

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับประสิทธิผล ประสิทธิภาพและคุณภาพการปฏิบัติงานของโครงการ/หน่วยงาน/องค์กร ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุน

2. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสรุปจุดแข็ง บั้จจัยแห่งความสำเร็จของโครงการ/หน่วยงาน/องค์กร ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุน

3. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนวทางในการสร้างความแข็งแกร่งและแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานให้เกิดคุณภาพในการพัฒนาตนเองของผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมเสริมสังคมสุขภาพ

ความสำคัญในการประเมินตนเอง

1. เข้าใจวัตถุประสงค์ของการประเมินตนเอง
2. มีการกำหนดเกณฑ์ชี้วัดคุณภาพของการประเมินตนเอง
3. มีผู้รับผิดชอบในการประเมินตนเองและเขียนรายงานการประเมินตนเองของโครงการ/หน่วยงาน/องค์กร ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
4. ดำเนินการประเมินตนเองของโครงการ/หน่วยงาน/องค์กร โดยปราศจากอคติ หรือความลำเอียงทั้งในทางบวกและทางลบต่อโครงการ/หน่วยงาน/องค์กร ของตนเองหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง
5. มีการวางแผนการประเมินตนเองให้สอดคล้องกับกระบวนการ และคู่มือการประเมินตนเอง
6. เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนในโครงการ/หน่วยงาน/องค์กรมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง
7. มีกระบวนการดำเนินงานที่ทั้งเริ่มจากบนสู่ล่าง และล่างสู่บน โดยหัวหน้าโครงการ/องค์กร
8. หน่วยงาน มีบทบาทในการประเมินตนเองด้วยการกำกับดูแลการดำเนินงานและบุคลากรในโครงการ/หน่วยงาน/องค์กร มีบทบาทในการให้ข้อมูล วิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ
9. มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง และสอดคล้องกับประเด็นที่ประเมินเพื่อให้ผลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ตนเองมีความถูกต้อง
10. มีการบูรณาการผลการประเมินตนเองในด้านต่างๆ และระดับต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อสามารถหาข้อสรุปที่เป็นจุดแข็ง และโอกาสพัฒนาของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
11. เป็นกระบวนการดำเนินงานที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการปฏิบัติงานและมีความต่อเนื่อง โดยมีการนำผลการประเมินตนเองทุกครั้งไปปรับปรุงการปฏิบัติงาน และเมื่อมีการปรับปรุงการปฏิบัติงานไปได้ระยะหนึ่งก็มีการดำเนินการประเมินตนเอง เพื่อนำผลการประเมินตนเองไปพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
12. การประเมินตนเองต้องบันทึกวัน เดือน ปี ของการดำเนินการประเมินตนเองไว้เป็นหลักฐาน

ประโยชน์ของการประเมินตนเอง

1. โครงการ/หน่วยงาน/องค์กร ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนฯ ทุกระดับมีความกระตือรือร้นและมีวิธีการในการทำงานที่เป็นระบบและให้ความสำคัญกับผลงานที่มีคุณภาพ โดยสอดคล้องและบูรณาการในภาพรวมของทั้งโครงการ
2. การนำข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประเมินไปใช้ในการพัฒนาโครงการที่ได้รับทุน ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
3. คุณภาพของโครงการที่ได้รับทุนสนับสนุน จะเพิ่มสูงขึ้น

การติดตามและประเมินผลแบบเสริมพลัง

การติดตามประเมินผลและเสริมพลังชุมชนเป็นการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา(Action Research Evaluation) เป็นวิธีการประเมินที่ชี้ติดตามประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการติดตามประเมินเป็นระยะ ทั้งระหว่างดำเนินโครงการและหลังดำเนินโครงการ เพราะการติดตามประเมินระหว่างทางของโครงการอาจจะทำให้ผู้ดำเนินโครงการเห็นการเปลี่ยนแปลงเล็กๆ หรือผลลัพธ์ขั้นต้นที่เกิดขึ้นได้ การดำเนินงานโครงการนั้น การติดตาม ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการทำโครงการ มีความสำคัญมากกว่าการติดตามว่าทำกิจกรรม (Activities) อะไรไปแล้วบ้าง หรือเกิดผลผลิต (Outputs) อะไรโดยแนวทางการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา คือ

1) คุยเรื่องผลลัพธ์เป็นหลัก การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาจำเป็นต้องคุยเรื่องผลลัพธ์เป็นสำคัญ ซึ่งผลลัพธ์จะมากน้อยแค่ไหนและมีที่ระดับขึ้นอยู่กับกรอบแบบโปรแกรมผลลัพธ์โครงการนั้น เพื่อประเมินให้ได้ว่าเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการเกิดขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และเปลี่ยนอย่างไร

2) ทำให้เป็นการเรียนรู้ เมื่อผู้ทำโครงการได้ประเมินผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง จะรู้ได้เองว่าสิ่งที่ดำเนินการสำเร็จผลหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ หากเปลี่ยนแปลงหรือเกิดผลลัพธ์ตามที่คาดไว้ ก็ได้เรียนรู้ว่าต้องทำแบบใดจึงจะเกิดผล แต่หากจัดกิจกรรมแบบนี้แล้วยังไม่เกิดผลลัพธ์ ก็จะต้องทบทวนว่ากิจกรรมดังกล่าวมีจุดอ่อนอย่างไร และได้เรียนรู้ว่าควรจะเปลี่ยนวิธีการดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะในการดำเนินงานของผู้ที่อยู่ในวงประเมินผลเพื่อการเรียนรู้

3) ทำหลายครั้ง การพัฒนาใดๆจำเป็นต้องมีกระบวนการที่ต่อเนื่อง การที่ผู้ทำโครงการประเมินผลลัพธ์เพียงรอบเดียวตอนจบโครงการ มีความเสี่ยงหากเห็นว่าผลลัพธ์ยังไม่เปลี่ยนแปลงอาจจะไม่สามารถปรับแก้ไขได้ทัน นอกจากนี้ยังจะไม่เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์นั้นพัฒนามาได้อย่างไร ด้วยกระบวนการใดบ้าง ดังนั้นการตั้งวงคุยเรื่องผลลัพธ์จึงต้องทำหลายๆรอบ

4) ทำให้น่าเชื่อถือ โดยมีข้อมูลผลลัพธ์ที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนรับรู้ได้ โดยกรณีที่ยังอาจจะมีข้อมูลที่ไม่แน่ใจ อาจใช้หลายเครื่องมือเพื่อยืนยันผล เช่น ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายโดยตรง จากครอบครัวของ กลุ่มเป้าหมาย หรือจากร้านค้าในหมู่บ้าน ฯลฯ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและเป็นที่การยอมรับร่วมกันทุกฝ่าย

5) ทำอย่างมีส่วนร่วม ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จำเป็นต้องเข้าร่วมวงคุยผลลัพธ์กันอย่างต่อเนื่อง คือ ผู้ทำโครงการ กลุ่มเป้าหมายสำคัญ และภาคที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เกิดความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และได้เรียนรู้วิธีแก้ไขปัญหาไปด้วยกัน มุ่งสู่เป้าหมายผลลัพธ์ที่ได้วางไว้ร่วมกัน

วิธีการติดตามประเมินผลและเสริมพลัง

การติดตามประเมินผลเป็นการเสริมพลังชุมชน ทำให้เกิดทักษะ มองเห็นแนวทางการปรับปรุงหรือพัฒนาด้วยการใช้แนวทางหรือวงจรการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา เปรียบเสมือนการทำ Plan — Do — Check - Act (PDCA) ต้องทำหลายวงรอบ เพื่อติดตามผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ หาก PDCA ในวงรอบแรกแล้วยังไม่เกิดผลลัพธ์ใดๆ ขึ้นเลย เช่น ไม่สามารถเปลี่ยนความรู้ความตระหนัก ไม่เกิดกลุ่มแกนนำ ไม่สามารถตกลงกติกาชุมชนกันได้ ฯลฯ ผลการประเมินรอบแรกจะทำให้เกิดการออกแบบปรับปรุงการดำเนินการในวงรอบต่อไปหรือเกิด PDCA วงรอบที่ 2 , 3 เพื่อติดตามและปรับปรุงหรือพัฒนาไปจนกว่าจะบรรลุสู่ผลลัพธ์เป้าหมายที่กำหนดไว้ วงจรการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา จะเริ่มจากการวางแผนโดยใช้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมก่อนเริ่มโครงการ นำมาดำเนินงานโครงการตามแผน ในระหว่างนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการตรวจสอบผลของการดำเนินงานโครงการ และสิ้นสุดวงรอบแรกก็การพิจารณาผลการทำงาน เมื่อสิ้นสุดวงรอบแรก ถ้ายังไม่เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ ผลการประเมินรอบแรกจะทำให้เกิดการออกแบบปรับปรุงการดำเนินการในวงรอบต่อไป หรือถ้าเกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ก็จะทำการติดตามและปรับปรุงหรือพัฒนาไปจนกว่าจะบรรลุสู่ผลลัพธ์เป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นตอนการติดตามผลลัพธ์ตามวงจรการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา

ในวงจรหนึ่งๆ ผู้ติดตามจะต้องชวนผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดออกแบบการดำเนินงานและเก็บข้อมูลเชิงผลลัพธ์คือ

1) ร่วมกันตกลง/ทบทวนตัวชี้วัดสำหรับผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมในขณะนั้น

2) ร่วมกันออกแบบการเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัด ร่วมกันกำหนดแนวทางการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล แบ่งความรับผิดชอบในการเก็บข้อมูล และร่วมกันกำหนดระยะเวลาในการสะท้อนผล

3) วางแผนการดำเนินกิจกรรมตามความเชื่อ ความรู้ และประสบการณ์ที่ผ่านมา (กิจกรรมที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ)

4) ดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้

5) เมื่อโครงการได้ดำเนินกิจกรรมแล้ว จะมีการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ว่าเกิดผลลัพธ์ตามคาดหรือไม่

6) สะท้อนข้อมูลที่วิเคราะห์ให้ครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด

7) สรุปผลว่าจากการดำเนินงานสามารถสร้างให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ระบุไว้หรือไม่ซึ่งถ้าเป็นไปตามคาดให้ดำเนินการในกิจกรรมขั้นต่อไป

8) หากไม่เป็นไปตามคาดให้ร่วมกันหารือระหว่างผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรับกิจกรรมและกระบวนการดำเนินงานซึ่งทุกๆ กระบวนการติดตามแต่ละระยะนั้น จะดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว

ขั้นตอนการประเมินเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา

ขั้นตอนในการประเมินเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาตามวงจรการติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา ได้ 5

ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การคลี่ผลลัพธ์ เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์ในแต่ละระดับ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการติดตามประเมินผลลัพธ์แต่ละตัวว่าจากการดำเนินงานนั้นสามารถสร้างผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามที่ได้คาดหวังไว้มากน้อยเพียงใด

ขั้นตอนที่ 3 การระบุกิจกรรมที่นำไปสู่ผลลัพธ์ เป็นการวิเคราะห์ว่ากิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในโปรแกรมผลลัพธ์ แต่กิจกรรมนั้นจะสามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ได้

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบเก็บข้อมูล และแนวทางการวิเคราะห์ตัวชี้วัดผลลัพธ์และอภิปรายผลลัพธ์ เพื่อเป็นการวางแผนทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามตามตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผลลัพธ์ เพื่อนำผลการสังเคราะห์ข้อมูลผลลัพธ์สะท้อนกลับยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเรียนรู้และพัฒนาต่อไป

การรายงานผล

การรายงานผลเป็นเครื่องมือสำคัญอันหนึ่งของการบริหารจัดการและการควบคุมติดตามผลการดำเนินงานและการใช้จ่ายเงินของแผนงาน/โครงการต่างๆ ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายและนโยบายของ แหล่งทุนหรือ สสส. หรือไม่ ดังนั้น แผนงาน/โครงการจะต้องรายงานผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานและการใช้จ่ายเงินให้แหล่งทุนหรือ สสส. ทราบตามระยะเวลาที่เหมาะสม ซึ่งส่วนใหญ่จะระบุไว้ในเอกสารแนบท้ายข้อตกลงดำเนินงาน

กรณีศึกษา: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารโครงการและการติดตามประเมินผล

โครงการชุมชนนอกรูบ้านพงสะตือ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารโครงการและการติดตามประเมินผล โดย สภาผู้นำชุมชนบ้านพงสะตือ 3 ท่านประกอบด้วย นายสมรส มั่นกำเนิด ปราบธนา ศรีขาวนา คุณนัฐภูมิ เชื้อปู่คง พี่เลี้ยงโครงการโดยอาจารย์เผด็จการ กันแจ่ม และดำเนินรายการโดย ดร.ชน อະทะไชย เป็นการร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านการบริหารโครงการและการติดตามประเมินผล นำไปสู่การพัฒนาและเกิดความต่อเนื่องเป็นชุมชนจัดการตนเองด้านสุขภาพ โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. บริบทพื้นที่ชุมชนบ้านพงสะตือ

บ้านพงสะตือ หมู่ 6 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ มีจำนวน 191 หลังคาเรือน มีอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม มีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบ ลักษณะทางเศรษฐกิจของชุมชนมีลักษณะเป็นชุมชนชนบท มีความรักใคร่ผูกพัน ดำเนินกิจกรรมลักษณะเครือญาติ บ้านพงสะตือมีชื่อเสียงในเรื่องของความสามัคคีและการมีพลังในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมของชุมชนซึ่งบ้านพงสะตือ หมู่ที่ 6 มีบริบทด้านต่างๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านพงสะตือหมู่ 6 ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม มีรายได้เฉลี่ยต่อปีครัวเรือนละ 234,153 บาท รายได้รวมทั้งชุมชน 44,723,247 บาท แยกเป็น รายได้จากอาชีพหลัก รวมทั้งชุมชน 36,000,247 บาท รายได้จากอาชีพเสริม รวมทั้งชุมชน 8,723,000 บาท

ด้านสังคม การสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน โดยร่วมกำหนดกติกาชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน โดยการรวมกลุ่มในชุมชน คือ กลุ่มปลูกผักอินทรีย์ จำนวน 190 ครัวเรือน กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ จำนวน 112 ครัวเรือน กลุ่มเลี้ยงไหม จำนวน 12 ครัวเรือน กลุ่มกองทุนหมู่บ้านและชุมชน จำนวน 135 ครัวเรือน กลุ่ม อสม. จำนวน 19 คน กลุ่มผู้สูงอายุ จำนวน 190 คน กลุ่มจิตอาสา จำนวน 11 คน นอกจากนี้แล้วยังร่วมการประชุมของหมู่บ้าน เดือนละ 1 ครั้ง และการร่วมกิจกรรมกับสภาผู้นำชุมชนในงานบุญประเพณี เช่น รดน้ำดำหัว งานสงกรานต์ งานบุญเข้าพรรษาอย่างสม่ำเสมอทุกครัวเรือน

ด้านสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม(แมลงวัน) จำนวน 156 ครัวเรือน โดยมีการฉีดพ่นสารชีวภาพในการกำจัดตัวอ่อนแมลงวันอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อป้องกันกำจัดแหล่งก่อกำเนิดแมลงวัน และภายในระดับครัวเรือนเองก็มีการจัดการความสะอาดในครัวเรือนให้ถูกสุขลักษณะและมีการคัดแยกขยะแห้ง ขยะเปียกก่อนการทิ้งเพื่อลดแหล่งที่ก่อกำเนิดแมลงวัน ทุกคุ้มร่วมกันประชาคมกติกาหรือข้อตกลงในการจัดการแมลงวัน และปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ด้านสุขภาพ ชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องโรคความดันโลหิตสูง และเบาหวาน โดยการส่งเสริมการบริโภคผัก 400 กรัมต่อคนต่อวัน มีการปลูกและบริโภคผัก จำนวน 156 ครัวเรือน โดยครัวเรือนมีการปลูกผักโดยไม่ใช้สารเคมีใดๆ เลยเพิ่มขึ้น 5 ชนิด เป็นประจำอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 เดือน จำนวน 190 ครัวเรือน คนที่บริโภคผักโดยเฉลี่ย 400 กรัมต่อวัน จำนวน 236 คน เกิดกติกาชุมชน คือให้มีการปลูกผักปลอดสารมาปรุงอาหารอย่างน้อย 5 ชนิด กำหนดให้มีพื้นที่สาธารณะปลูกผัก 10 คุ้ม เป็นแปลงสาธิตและปลูกผักตลอดทั้งปีตามปฏิทินการปลูกผัก และห้ามใช้สารเคมีในแปลงสาธิตโดยเด็ดขาด มีครัวเรือนที่ทำน้าหมักชีวภาพ 96 ครัวเรือน ทำให้กระบวนการปลูกผักในชุมชนไม่มีการใช้ สารเคมี ในการปลูกผัก 190 ครัวเรือน การออกกำลังกายของคนในชุมชนนั้นบ้านพงสะตือหมู่ 6 ประสบปัญหานี้ เป็นระยะเวลาอันนานมาแล้วเนื่องจากชาวบ้านไม่ออกกำลังกายถึง 518 คน และคิดว่า การทำงานประจำวันคือการออกกำลังกาย 302 คน ให้เหตุผลว่าเหนื่อยจากการทำงานมาแล้ว 225 คน เสียเวลาในการประกอบอาชีพ 112 คน ไม่มีแกนนำออกกำลังกาย 96 คน ไม่มีสถานที่ และอุปกรณ์ ออกกำลังกาย 96 คน ขาดความรู้ความเข้าใจ 120 คนและปัญหาที่สำคัญในด้านสุขภาพของชุมชน คือการที่มีผู้มีน้ำหนักตัวเกินและรอบเอวเกิน

มาตรฐานที่กำหนดไว้ 259 คน ซึ่งเป็นจำนวน สูงมากจึงส่งผลให้ในหลายปีที่ผ่านมาอัตราการเกิดโรคหลอดเลือดสมองตีบและแตกเพิ่มขึ้นอีก 2 รายและมีผู้ป่วยโรคเรื้อรังไม่ติดต่อกันจำนวนถึง 148 รายในชุมชนและ 22 รายที่ไม่สามารถ ควบคุมน้ำตาลและความดันโลหิตให้ปกติอย่างสม่ำเสมอต้องอยู่ในการดูแลของแพทย์ และสหวิชาชีพ ในจำนวน 148 รายมีค่าใช้จ่ายในการพบแพทย์ในการเดินทางไปรับยาประจำตัวอย่างน้อยคนละ 150 บาทต่อคนต่อเดือน เป็นเงินจำนวน 22,200 บาทต่อเดือน ทำให้สูญเสียรายได้จากการทำงาน นำไปสู่การทำโครงการปีที่ 3 ในเรื่องกิจกรรมทางกาย เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยน พฤติกรรม ที่จะนำไปสู่ การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง

2. กลไกสภาผู้นำชุมชน

2.1 การก่อตัวของสภาผู้นำชุมชน

ทุนเดิมของกลไกที่มีในชุมชน

ชุมชนบ้านพงสะตือมีการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตั้งแต่เริ่มต้น โดยที่ชุมชนให้ความเคารพและเชื่อฟังผู้นำชุมชน ซึ่งบ้านพงสะตือมีปัญหา ด้านสุขภาพ ของคนในชุมชนที่ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน เริ่มจากคุณปรารถนา ศรีชานา (อสม.) มีความต้องการในการแก้ไขปัญหาก็ได้ชักชวนผู้ใหญ่บ้านและทีมงานในหมู่บ้าน ประมาณ 5-6 คน มาร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และจัดทำข้อเสนอโครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุน งบประมาณ จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในชุดโครงการชุมชนน่าอยู่ เมื่อปี พ.ศ. 2558 โดยสิ่งแรกที่เป็นจุดสนใจและทำให้คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม คือ ความต้องการในการแก้ไข พฤติกรรมการบริโภคอาหารหวาน มัน เค็ม ของคนในชุมชน โดยมีการส่งเสริมให้คนในชุมชน มีการปลูกผักปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ช่วยลดผลกระทบต่ออาการเกิดโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน ทั้งนี้คนในชุมชนบ้านพงสะตือมีการปลูกผักเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว โดยมีแกนนำชุมชน 7 คน ทำหน้าที่เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อน ด้วยการชักชวน คนในชุมชน ให้มีการรับรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามุมชุมชนอย่างต่อเนื่อง จากแนวคิดนี้จึงก่อเกิด สภาผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนงาน โดยแกนนำได้เชิญชวนให้ผู้ที่มีความรู้ ที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหามุมชุมชนด้วยความสมัครใจโดยมีตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ตัวแทนคุ้ม ตัวแทนของกรรมการหมู่บ้าน โดยมีจำนวนสมาชิกสภาแรกเริ่ม 50 คน โดยทั้งหมดร่วมกันพัฒนาโครงการ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดการปลูกผักปลอดสารพิษและส่งเสริมให้มีการบริโภคผักในครัวเรือน

องค์ประกอบของสภาผู้นำชุมชน

ปัจจุบันมีสภาผู้นำชุมชน 59 คน โดยมีกรรมการหมู่บ้าน หัวหน้าคุ้ม และ อสม.เป็นแกนหลัก และมีองค์ประกอบมาจากผู้นำที่เป็นทางการ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และเป็นผู้นำไม่เป็นทางการ 54 คน ประกอบด้วย อสม. 19 คน กรรมการกองทุนหมู่บ้าน 6 คนกลุ่มผู้สูงอายุ 4 คน ตัวแทนคุ้มบ้าน 10 คุ้ม เยาวชน 3 คน ตัวแทนกลุ่มอาชีพและจิตอาสา 12 คน โดยมีเงื่อนไขหรือปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จที่เด่นชัด ได้แก่ ความเป็นผู้นำของผู้ใหญ่บ้านและทำหน้าที่เป็นประธานสภาผู้นำชุมชน มีการเลือกผู้มีจิตอาสามาเป็นสภาผู้นำชุมชนและให้ประธานสภาผู้นำชุมชน ร่วมเชิญชวนกลุ่มอาชีพและตัวแทนฝ่ายๆ ต่างที่เหลือ รวมทั้งหมดมาจาก 6 กลุ่ม และนำเสนอข้อต่อการประชุมชาวบ้าน ทั้งนี้ถือว่ามีความ มีตัวแทน กลุ่มครอบคลุมทุกกลุ่มในชุมชน และเปิดโอกาสด้านการสื่อสาร การเสนอปัญหาของแต่ละกลุ่ม เกิดพลังการต่อรองตามสิทธิประโยชน์และถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการ ติดตามตรวจสอบแสดงถึงหลักธรรมาภิบาล หลักประชาธิปไตยพื้นฐานระดับหมู่บ้าน

โครงสร้าง และบทบาทหน้าที่ของสภาผู้นำชุมชน

สภาผู้นำมีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ตามความถนัดและดำเนินการกิจตามหน้าที่ อย่างเคร่งครัดเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ออกเป็น 8 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายจัดเก็บข้อมูล 10 คน ฝ่ายสำรวจข้อมูล 7 คน ฝ่ายอาคารและสถานที่ 8 คน ฝ่ายประสานงาน 9 คน ฝ่ายการเงินและเลขาสภา 2 คน ฝ่ายติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน 10 คน ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 10 คน และฝ่ายอำนวยการ 3 คน ซึ่งในแต่ละฝ่ายจะมีหัวหน้าทีมในการดำเนินงาน และติดตามการทำงาน ของแต่ละฝ่ายอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน

เป้าหมายการทำงานของสภาผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน คือ ต้องการให้คนในชุมชนมีสุขภาพที่ดี สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี จากจุดเริ่มต้นต้องการลดปัญหาสุขภาพ การเจ็บป่วย ด้วยโรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โดยเริ่มต้นจากการปลูกผักปลอดสารพิษ เน้นในส่วนของบริษัทผัก ปลอดสารพิษ ลดการบริโภคอาหารหวาน มัน เค็ม จัดทำเมนูอาหารสุขภาพที่มีส่วนประกอบ ของผักปลอดสารพิษของชุมชน มีการวิเคราะห์ปัญหาอย่างต่อเนื่อง พบว่า คนในชุมชนได้รับผลกระทบ จากแมลงวันเพื่อให้คนในชุมชนได้มีอาหารที่ปลอดภัยจากแมลงวัน สภาผู้นำจึงได้มีจัดการ สิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อสุขภาพในด้านการจัดการแมลงวัน ประกอบกับการได้มีการจัดกิจกรรมทางกาย เพื่อเสริมสร้างความ แข็งแรงของร่างกาย ลดภาวะเสี่ยงในการเกิดโรคอ้วน โรงเรือนรัง ให้คนในชุมชน มีสุขภาพที่ดีอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการสำคัญในการสร้างสภาผู้นำชุมชน

การออกแบบการทำงานและโครงสร้างสภาผู้นำชุมชน โดยการจัดตั้งสภาผู้นำชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นแกนนำหลักใน การแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน นำโดยผู้ใหญ่สมรส มันกำเนิด ประธานสภาผู้นำชุมชนได้หารือร่วมกันเพื่อกำหนด โครงสร้างสภาผู้นำและแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน และวางแนวทางรวมถึงข้อตกลงร่วมกันในการแก้ไขปัญหาการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรู และให้ชาวบ้านหันมาสนใจสุขภาพตนเองมากขึ้น โดยการก่อตัวของสภาผู้นำชุมชนมีกระบวนการสำคัญ ของการสร้างกลุ่มสภาผู้นำ ดังนี้

1. การให้ความสำคัญในตัวบุคคลที่จะเข้ามาเป็นสภาผู้นำชุมชน จะต้องเข้ามาด้วยความสมัครใจ และมีความตั้งใจ มุ่งมั่นที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนของตนเอง
2. การมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการทำงานด้วยจิตอาสา เพื่อที่จะร่วมกันขับเคลื่อนการทำงาน ของสภาผู้นำ ชุมชน
3. สภาผู้นำชุมชนจะต้องเป็นแบบอย่าง เป็นผู้นำของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อให้คนในชุมชน ปฏิบัติร่วมกัน
4. การมีแผนการดำเนินงานร่วมกัน และมีข้อตกลงร่วมกันของสภาผู้นำชุมชน ประกอบด้วย (1) ห้ามดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ทุกชนิด และสูบบุหรี่ทั้งก่อนและระหว่างการประชุม (2) สภาผู้นำชุมชน ทุกคนจะต้องรับฟังความคิดเห็นของกัน และกัน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ และข้อสรุปในการดำเนินงาน (3) สภาผู้นำชุมชนหากไม่ได้เข้าร่วมประชุม จะต้อง ติดตามผลการประชุมจากสภาผู้นำชุมชนคนอื่นๆ เพื่อดำเนินการในส่วนที่การประชุมได้มอบหมาย (4) สภาผู้นำชุมชนทุกคน จะต้องนำผลสรุป จากการประชุมไปถ่ายทอดหรือบอกต่อขยายผลให้สมาชิกของครัวเรือนอื่นๆ ในคุ้มหรือกลุ่ม ของตนเองได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ

2.2 ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน

ความรู้ ทักษะที่สภาผู้นำชุมชนได้รับการพัฒนาแล้ว คือ การพัฒนาศักยภาพ สภาผู้นำ ชุมชนบ้านพงสะตือ ได้มีการ พัฒนากลุ่มสภาผู้นำให้มีองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนงาน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีม การวางแผนที่เป็นระบบ รวมถึงทักษะการสื่อสาร การถ่ายทอด ในระยะเวลาสองปีที่ผ่านมาพบว่า สภาผู้นำ ได้รับการพัฒนาศักยภาพสภาในเรื่องบันไดผลลัพธ์ การติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชน (9 มิติ) โดยเน้นพัฒนาศักยภาพที่สภาผู้นำยังไม่เชี่ยวชาญคือ การบริหารจัดการ และความสามารถในการถามว่าทำไม การ พัฒนาศักยภาพในเรื่องการเขียนสรุปงาน พัฒนาการสื่อสาร การนำเสนองาน นอกจากนี้ยังใช้การประชุมประจำเดือนของ สภาผู้นำชุมชน เป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและเปิดกว้างในการแสดงความคิดเห็น เป็นการพัฒนาศักยภาพ ของ สภาผู้นำอีกรูปแบบหนึ่ง จากการดำเนินงานของสภาผู้นำในระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า สภาผู้นำชุมชนมีระดับความ เข้มแข็งอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดเกือบทุกมิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สภาผู้นำชุมชนมีพัฒนาการในความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสภาผู้นำชุมชน บ้านพงสะตือยังต้องมีการเติมเต็มและควรพัฒนาในเรื่องทักษะด้านการสื่อสาร และการใช้ เทคโนโลยีให้เกิดความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่องไปตลอด เพื่อให้คนในชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ดังคำกล่าวของผู้ใหญ่ สมรส ที่กล่าวว่า “บ้านพงสะตือไม่ใช่ของผู้ใหญ่สมรสคนเดียว ดังนั้น พี่น้องทั้งหลายต้องช่วยกันคิด ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านตาม แบบฉบับของพงสะตือ และขอให้ทุกคน ช่วยกันพูดบอกต่อๆ กันด้วย”

2.3 การบริหารจัดการชุมชน

-การจัดทำแผนชุมชน และกระบวนการเลือกประเด็นมาดำเนินการ

ในการดำเนินงานภายในแผนชุมชนพึ่งตนเอง มีการจัดตั้งคณะทำงานด้านการเก็บข้อมูล สืบหาข้อมูลและสรุปข้อมูลทุกประเด็น ทั้งสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม โดยมีการประสานข้อมูลกับโรงพยาบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อตรวจทานความถูกต้อง ครบถ้วนและเป็นปัจจุบันของข้อมูล นำข้อมูล เข้าสู่ที่ประชุมสภาผู้นำชุมชน ร่วมวิเคราะห์ถึงปัญหาสาเหตุ และจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาเรียงตามความจำเป็นและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเป็นลำดับแรก โดยจัดเป็นหมวดหมู่ ทำเอง ทำร่วม ทำขอ บรรจุไว้ในแผนชุมชนพึ่งตนเอง จำนวน 1 เล่ม โดยผ่านการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อสร้างการยอมรับและมีส่วนร่วมเพื่อให้เป็นแผนชุมชนที่ตอบสนองชุมชนอย่างแท้จริง นำแผนชุมชนมาจัดทำข้อเสนอโครงการ โดยสภาผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักนำไปประสานกับแหล่งทุนหรือหน่วยงานที่มียุทธศาสตร์หรือภารกิจตรงกับประเด็นปัญหานั้น ๆ สภาผู้นำชุมชนจะต้องมีการทบทวนข้อมูล ปรับแผนชุมชนพึ่งตนเองให้เป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาของชุมชน โดยผ่านกลไกการประชุมของสภาผู้นำชุมชน ทุก ๆ ปี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง การบริหารจัดการโครงการโดยการมอบหมายตามความถนัดให้อยู่ในรูปของ “ร่วมคิดแต่แบ่งทำ” และมีการติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา แบบมีส่วนร่วมกับพี่เลี้ยงและภาคี ผู้มีส่วนได้เสียในระดับชุมชนเพื่อให้เกิดการทบทวนสรุปผลลัพธ์ร่วมกันทั้งที่ผ่านมาและผลลัพธ์ในปัจจุบัน นำผลการดำเนินงานเสนอในที่ประชุมของหมู่บ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนและหาข้อเสนอแนะในการดำเนินงานทุกเดือน

-การสื่อสารภายในชุมชน

การสื่อสารภายในชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ โดยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมต่างๆ จะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายโดยผู้ใหญ่บ้านว่าจะทำอะไร และมีผลลัพธ์อะไรบ้าง รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านจากหัวหน้าคุ้มต่างๆ ที่ต้องนำข้อมูลลงสู่ชาวบ้านในเขตที่ตนเองรับผิดชอบหลังจากดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทุกครั้ง Social network คือ ไลน์กลุ่มสภาผู้นำชุมชน รวมถึงผ่านสื่อบุคคลโดยเน้นการสื่อสารปากต่อปาก ในวงพูดคุยแบบไม่เป็นทางการตามวิถีของคนพงสะตือเพื่อเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

2.4 การสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน

วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมกับสภาผู้นำชุมชน ได้แก่ สร้างการมีส่วนร่วมกับสภาผู้นำชุมชน โดยการใช้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหา มีการเก็บข้อมูลของชุมชนทุกด้านโดยมีการเก็บเป็นระยะเพื่อให้ข้อมูลมีความทันสมัย เพื่อค้นหาสาเหตุและผลกระทบที่เกิดกับสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากแมลงวัน เป็นประเด็นร่วมขับเคลื่อนโครงการระดับชุมชน การสื่อสารที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทอย่างชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่ในแต่ละกิจกรรม มีการประชุมอย่างต่อเนื่องทุกเดือน มีการการเรียนรู้ ถ่ายทอดทักษะการทำงาน ภายในทีมสภาผู้นำร่วมกัน และมีการเสริมพลัง การชื่นชม ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน โดยสภาผู้นำชุมชนทำตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบและได้รับมอบหมาย มีการลงพื้นที่ ชักถาม พูดคุย สนทนา เยี่ยมเยียน และเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน ดำเนินการจัดกิจกรรม ติดตามประเมินผลการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนต่อไป

วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชน ได้แก่ สร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ในการค้นหาปัญหาสาเหตุและผลกระทบที่เกิดกับสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประสานความร่วมมือทั้งจากภายในชุมชนและพื้นที่โดยรอบ ออกพบปะการสื่อสารที่ชัดเจน เชื่อถือได้ การตัดสินใจร่วมกันของคนในหมู่บ้านผ่านเวทีประชาคม และการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของสมาชิกสภาผู้นำชุมชน มีการส่งเสริมสนับสนุนครัวเรือน ตัวแทนและบุคคลในชุมชน ให้เป็นครัวเรือนตัวอย่าง บุคคลตัวอย่างให้รางวัลเกียรติบัตร เพื่อสร้างแรงจูงใจ แรงเสริม และกำลังใจให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ

วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมกับองค์กรภายนอก ได้แก่ การใช้แผนชุมชน การประชุมสภาผู้นำชุมชน และการติดตามประเมินผล จนเกิดทักษะ เกิดการเรียนรู้ด้านการสื่อสาร การเชื่อมโยงประสานภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการจัดสภาพแวดล้อมระดับตำบล อำเภอและจังหวัด ส่งผลให้สภาผู้นำชุมชนบ้านพงสะตือมีสมรรถนะด้านเชื่อมประสานความร่วมมือจากคนในชุมชนและคนนอกชุมชน โดยมีหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการดำเนินงานคือนายอำเภอ โรงเรียนตรอนตรีสินธุ์ โรงเรียนพง

สะตือ โรงพยาบาลตรอน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง เทศบาลตำบลบ้านแก่ง เกษตรอำเภอบึงสามพัน พัฒนากรอำเภอบึงสามพัน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จนนำไปสู่การเกิดข้อตกลงในการแก้ไขปัญหาล้างแวตล่อมในระดับตำบลและกำลังยกระดับไปสู่ระดับอำเภอ

3. ประเด็นความสำเร็จและผลลัพธ์

3.1 ผลลัพธ์ความสำเร็จเชิงประเด็นที่กลไกสภาผู้นำชุมชนเป็นผู้ดำเนินงานผ่านแผนชุมชนที่ปรากฏเด่นชัด

จากการดำเนินงานตามแบบการดำเนินงานโครงการชุมชนนำอยู่บ้านพงสะตือ คณะกรรมการสภาผู้นำชุมชน ซึ่งมีโครงสร้างและองค์ประกอบครบถ้วน ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้าน หัวหน้าคุ้ม ตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนมีความเข้มแข็งเพราะมาจากหลายกลุ่มอาชีพ ทุกกลุ่มงาน มีการประชุมสภาผู้นำทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง มีการขับเคลื่อนการทํากิจกรรมร่วมกันทุกกิจกรรม ทำให้เกิดผลงานเป็นที่ประจักษ์ และได้มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาล้างแวตล่อมและร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาล้างแวตล่อมที่ได้รับการยอมรับตามบทบาทหน้าที่ซึ่งคณะกรรมการสภาผู้นำชุมชน มีแผนการทำงานอย่างมีระบบ และขั้นตอนการทำงาน ทำให้งานประสบผลสำเร็จโดยมีการบริหารงานและงบประมาณอย่างโปร่งใส

3.2 หลักฐาน / ข้อมูลสำคัญที่บ่งบอกว่าดำเนินการได้สำเร็จ

ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาล้างแวตล่อม สุขภาพ สังคม การศึกษา เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยในการดำเนินงานปีที่ 1 พบว่า การจัดการแมลงวันด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการฉีดพ่นสารชีวภาพในการกำจัดตัวอ่อนแมลงวัน 156 ครั้วเรือนอย่างต่อเนื่อง อาทิตย์ละ 1 ครั้ง มีการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อป้องกันกำจัดแหล่งก่อกำเนิดแมลงวัน 3 ครั้ง และภายในระดับครัวเรือนเองก็มีการจัดการความสะอาดในครัวเรือนให้ถูกสุขลักษณะและมีการคัดแยกขยะแห้ง ขยะเปียกก่อนการทิ้งเพื่อลดแหล่งที่ก่อกำเนิดแมลงวัน 156 ครัวเรือน มีการจัดการแหล่งที่ก่อกำเนิดแมลงวันทั้งหมู่บ้าน ทุกคุ้มร่วมกันประชาคมกตึกาหรือข้อตกลง 4 ข้อ ในการจัดการแมลงวัน และปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน การดำเนินงานปีที่ 2 มีการจัดทำแผนที่หรือ spot map เพื่อแสดงตำแหน่งครัวเรือนที่ปลูกผัก และในปี 2562 ด้วยพลังความเข้มแข็งของสภาผู้นำชุมชนและชาวบ้านเห็นเป้าหมายผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงทั้งชุมชน เกิดมาตรการลดการใช้สารเคมีในการทำนาด้วยเกษตรอินทรีย์ ลดค่าใช้จ่ายการใช้ปุ๋ยทั้งชุมชน 3,504,000 บาท/ปี ลดค่าใช้จ่ายการใช้สารกำจัดศัตรูพืช 615,600 บาท/ปี ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อผักผลไม้จำนวน 13,350 บาท ต่อครัวเรือนต่อปี รวมถึงร่วมกำหนดกติกาชุมชน "ชุมชนลดปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ" ด้วยเมนูอาหารสุขภาพลดเสี่ยง ลดโรคเรื้อรัง 10 เมนู ที่ปลอดรสเค็ม มัน หวาน ชาวบ้านร่วมสร้างพื้นที่ปลอดการใช้สารเคมีทางการเกษตรในที่พักอาศัยและแปลงเกษตร รอบๆ หมู่บ้าน รวมจำนวน 226 ไร่ โดยปัจจุบันมีการขยายผลจากการปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อการบริโภค ไปสู่การปลูกกระเทียมปลอดสารพิษเป็นอาชีพ ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายกระเทียมจากเดิมขายได้ 590,150 บาท/ครัวเรือน ปัจจุบันขายได้ 2,240,000 บาท เพิ่มขึ้น 1,649,850 บาท และลดรายจ่ายได้ 38,000 บาท/ปี/ครัวเรือน ครัวเรือนสามารถลดหนี้สินได้ 9 ครัวเรือน รวมเป็นเงิน 238,200 บาท การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพ พบว่าจากเดิมคนในชุมชนมีการปลูกผัก 80 ครัวเรือน และมีเพียง 1 ครัวเรือนเท่านั้นที่ไม่ใช้สารเคมีในการปลูกผัก ปัจจุบันคนในชุมชนมีการปลูกผักปลอดสารพิษทุกครัวเรือน จำนวน 191 ครัวเรือน

มีกลุ่มผู้ปลูกกระเทียมปลอดสารพิษจำนวน 89 ครัวเรือนที่มีความเข้มแข็งสามารถต่อรองราคากับตลาดได้ สามารถเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้ครัวเรือนได้ พฤติกรรมการบริโภคผักเพิ่มขึ้น 127 คน จากเดิม 109 คน เพิ่มเป็น 236 คน (? 400 กรัม) จำนวนผู้ที่มีสารเคมีตกค้างในร่างกายลดลง 32 คนจากเดิม 140 คน ลดเหลือ 112 คน คิดเป็นร้อยละ 22.85 ในด้านจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูงรายใหม่คงที่อยู่ที่ 2 รายยังไม่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ผู้ป่วยเบาหวานที่สามารถดูแลตนเองโดยไม่ต้องกินยาใช้วิธีควบคุมอาหารและออกกำลังกายมี 5 ราย จำนวนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานความดันโลหิตสูงลดลง 11 คน และไม่พบผู้ป่วยจากโรคท้องร่วงไม่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา การดูแลสุขภาพอยู่ในชุมชนพบว่าผู้สูงอายุติดเตียงเพิ่มขึ้น 4 คน ผู้สูงอายุติดบ้านลดลง 4 คน และผู้สูงอายุติดเตียง 1 คนเท่าเดิม มีแกนนำต้นแบบด้านสุขภาพเกิดบุคคลต้นแบบที่สามารถรับประทานผักตลอดทั้งปี 3 คน ที่สามารถควบคุมความดันโลหิตและระดับน้ำตาลในเลือดของคนเป็นโรคเบาหวานให้เป็นปกติได้ ต้นแบบในการจัดการควบคุมแมลงวันอย่างต่อเนื่อง 26 คน ส่วนการดำเนินงานปีที่ 3 พบว่า

เกิดกลุ่มออกกำลังกายด้วยการเต้นรำวงย้อนยุค เต้นบาสโลบ เดิน วิ่ง และเล่นกีฬา รวม 85 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูงสามารถปรับพฤติกรรมด้วยการออกกำลังกายทำให้ผลการวัดความดันโลหิตสูงดีขึ้น 2 คน ผู้ป่วยเบาหวานน้ำตาลในเลือดดีขึ้น 2 คน การเต้นของหัวใจดีขึ้น 3 คนน้ำหนักลดลง 17 คน ชาวบ้านพงสะตือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 80 เป็นผู้ค่อนข้างมีความสุขถึงมีความสุขมาก

การดำเนินงานชุมชนนำอยู่ 3 ปี

จากการดำเนินงานจัดกิจกรรมโครงการชุมชนนำอยู่ตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดไว้ในแต่ละปี ชุมชนบ้านคุ้มโดยสภาผู้นำชุมชนได้ร่วมมือกันดำเนินงานอย่างเต็มความสามารถ เป็นต้นแบบและตัวอย่างของการทำงานในระดับหมู่บ้าน ซึ่งได้รับโลรางวัล คือ ได้รับรางวัลชนะเลิศ บ้านสวยเมืองสุข ปี 2560 จากอำเภอ ตรอน และเป็นพื้นที่ต้นแบบของหลักสูตรการสร้างและบริหารเครือข่ายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขภาพภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขภาพของภาคีเครือข่ายภาคเหนือ

3.4 กิจกรรมสำคัญและเงื่อนไขที่นำมาสู่ความสำเร็จ

กิจกรรมที่สำคัญ พบว่า ผู้ป่วยเบาหวานที่สามารถดูแลตนเองโดยไม่ต้องกินยาใช้วิธีควบคุมอาหารและออกกำลังกาย และกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานความดันโลหิตสูงลดลง โดยมีแรงจูงใจจากกติกาชุมชน “ชุมชนลดปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ” และชุมชนมีเมนูอาหารสุขภาพลดเสี่ยง ลดโรคเรื้อรัง 10 เมนู ที่ปลอดรสเค็ม มัน หวาน เกิดนวัตกรรมน้ำหมักกำจัดแมลงวัน น้ำยาเร่งหัวกระเทียม และในปัจจุบันได้มีกิจกรรมทางกายเพิ่มมากขึ้น

เงื่อนไขที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ การบริหารโครงการ การติดตามประเมินผล การประเมินตนเองด้วยกลไกสภาผู้นำ มีการประชุมต่อเนื่อง มีโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ชัดเจน การมีข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากการสำรวจ บันทึก สรุป เปรียบเทียบความสำเร็จกับเป้าหมายที่ตั้งไว้(ผลลัพธ์)ในแต่ละวงรอบการดำเนินงาน และสภาผู้นำชุมชนนำบทเรียน ข้อค้นพบ ทั้งสิ่งที่ได้ผล สิ่งที่เกิดผลาร่วมกับหาทางออก ปรับปรุงและพัฒนาและนำมาพูดคุยติดตามผลจากการแก้ไขหรือพัฒนาในวงรอบต่อไป สร้างการเรียนรู้และพัฒนาผ่านปฏิบัติการจริงของสภาผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง การมีแผนชุมชนที่มีการบูรณาการร่วมกันของทุกหน่วยงาน และกลไกพี่เลี้ยงที่คอยสนับสนุนการทำงานของชุมชน

การสร้างที่ยั่งยืนในการดำเนินงานในชุมชน

4.1 วิเคราะห์ความเข้มแข็งการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน 9 มิติ

ความยั่งยืนในการดำเนินงานในชุมชน จากการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน 9 มิติ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละมิติทำให้สภาผู้นำชุมชนเกิดความรู้ความสามารถแสดงความคิดเห็นประเด็นปัญหาสำรวจข้อมูล เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แก้ปัญหาโดยใช้เครื่องมือต่างๆแก้ปัญหา มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ มีโครงสร้างที่มาจากกลุ่มต่าง ๆ แบ่งหน้าที่ชัดเจนมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เมื่อพบปัญหาแก้ไขปัญหาย่างรวดเร็วระดมทรัพยากรที่มีในชุมชนร่วมพัฒนา สภาผู้นำชุมชนเป็นต้นแบบการเสริมสร้างสุขภาพในชุมชน มีกฎกติกาของสภาผู้นำและของชุมชน พบว่า

1. การมีส่วนร่วม (ระดับ 5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเข้าร่วมการประชุมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผู้แสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้นจากเดิม ร่วมตัดสินใจรวมทั้งมีการร่วมติดตามประเมินผล สภาผู้นำชุมชนทุกท่านมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นประเด็นปัญหา เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แก้ปัญหาโดยใช้เครื่องมือ แก้ปัญหา แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

2. ผู้นำชุมชน (ระดับ 5) ผู้นำในชุมชนมีความสามารถในการทำงานให้กับชุมชนเต็มที่ องค์กรในชุมชนให้การสนับสนุนเต็มที่ผู้นำทำงานร่วมกับกลุ่มภายนอกเพื่อเพิ่มทรัพยากรระดมเงินสมองความคิดความสามารถ ในด้านทุน อาคารสถานที่ วิทยากร ผู้นำทุกกลุ่มองค์กรมีความรู้ สมรรถนะในการขับเคลื่อนงานในกลุ่มของตนเอง และทำงานร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ในสภาผู้นำ ประสานงานกับองค์กรภายนอก เช่น รพ. อบต. อำเภอ สาธารณสุขอำเภอ สาธารณสุขจังหวัด

3. โครงสร้างองค์กร (ระดับ 5) มีโครงสร้างสภาผู้นำที่สามารถบริหารจัดการงานชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมีองค์ประกอบของสภาผู้นำครอบคลุมทุกกลุ่ม ความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มและองค์กรภายในชุมชนความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่มและสมาชิก สภาผู้นำชุมชนมีโครงสร้างที่มีองค์ประกอบมาจากผู้นำที่เป็นทางการ จำนวน 5 คน ได้แก่

ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. และเป็นผู้นำไม่เป็นทางการ 54 คนประกอบด้วยด้วย อสม. 19 คน กรรมการกองทุนหมู่บ้าน 6 คนกลุ่มผู้สูงอายุ 4 คน ตัวแทนคุ้มบ้าน 10 คุ้ม เยาวชน 3 คน ตัวแทนกลุ่มอาชีพและจิตอาสา 12 คน

4. ความสามารถในการประเมินปัญหา (ระดับ 5) สามารถในการประเมินปัญหา ซึ่งโดยอาศัยการเก็บข้อมูลของชุมชน และรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ นำมาวิเคราะห์และประเมินปัญหา เพื่อจัดทำแผนชุมชน มีการจัดลำดับปัญหาจากการวิเคราะห์และประเมินปัญหาในชุมชน มีการประเมินก่อนทำกิจกรรม ระหว่างทำกิจกรรม และหลังทำกิจกรรม เมื่อเกิดปัญหาหาเครื่องมือมาแก้ปัญหา จัดการกับปัญหาทันที

5. การระดมทรัพยากร (ระดับ 5) ชุมชนสามารถระดมทรัพยากรได้มากพอ ตัดสินใจเรื่องการกระจายทรัพยากร และมีการกระจายทรัพยากรได้ดีมีการระดมทรัพยากรจากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนและนอกชุมชนร่วมเป็นคณะทำงานและช่วยกันพัฒนาชุมชนโดยขอความร่วมมือ และเชิญเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก่ง สปสช. สสส. และหน่วยงานประจำอำเภอตรอน เช่น รพ.ตรอน

6. การเชื่อมโยงกับองค์กร/ชุมชนอื่น (ระดับ 5) การประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานใน/นอกพื้นที่เพื่อช่วยเพิ่มทรัพยากร เครือข่าย และการตัดสินใจต่าง ๆ ที่มีผลทำให้ชุมชนดีขึ้น มีการบูรณาการ กับ รพ. อบต. สปสช. สสส. หน่วยงานประจำอำเภอตรอน และชุมชนใกล้เคียง

7. การตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ (ถามว่าทำไม) (ระดับ 4) สภาผู้นำมีความสามารถในการ “ถามว่าทำไม” เพื่อพิจารณาถึงเหตุผลที่อยู่เบื้องหลัง และสามารถแย้งคำตอบกันได้จากเดิมมีเพียงบางส่วนซึ่งยังมีส่วนน้อย หลังจากได้รับการพัฒนาศักยภาพทำให้สภาผู้นำมีความสามารถในการ “ถามว่าทำไม” เพิ่มมากขึ้นจากเดิม แต่ก็ยังต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

8. ความสัมพันธ์กับตัวแทนองค์กรภายนอก (พี่เลี้ยง) (ระดับ 5) ความสัมพันธ์กับพี่เลี้ยง และบทบาทของพี่เลี้ยงซึ่งเป็นตัวแทนองค์กรภายนอกช่วยชุมชนในเรื่องการพัฒนาขีดความสามารถ พัฒนาศักยภาพของสภาผู้นำชุมชน สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ความแนะนำที่ถูกต้องและช่วย แก้ไขปัญหาที่สภาผู้นำชุมชนไม่สามารถแก้ไขได้ ในการดำเนินโครงการสภาเป็นผู้ตัดสินใจพี่เลี้ยงช่วยอำนวยความสะดวก ตามการร้องขอของสภาเพื่อให้สภาผู้มีขีดความสามารถที่จำเป็น

9. การบริหารจัดการโครงการ (ระดับ 4) การบริหารจัดการแล้วสามารถจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ด้วยตนเองบริหารจัดการกิจกรรมได้ด้วยตนเอง 80% ชุมชนบริหารจัดการ และรับผิดชอบเองอย่างเป็นอิสระ จากพี่เลี้ยง ชุมชนบ้านแป้นสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง บริหารจัดการในเรื่องกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การบันทึกออนไลน์ การบริหารจัดการงบประมาณการเงินเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของ สสส.

ทั้งนี้การประเมิน 9 มิติเป็นการประเมินตนเองอีกเครื่องมือหนึ่ง จึงเป็นการประเมินเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา ทำอย่างเป็นระบบปีละสามครั้ง แต่แต่ละครั้งการประเมินจะเป็น “การเรียนรู้” เรื่องจุดอ่อนที่ชุมชนต้องพัฒนาในแต่ละมิติ เพื่อนำมาพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่ “การพัฒนา” ในมิตินั้นๆ แล้วย้อนกลับมาพิจารณาในการประเมินครั้งต่อไป และแสดงให้เห็นพัฒนาการได้

4.2 จุดอ่อนที่ชุมชนต้องพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็ง

บ้านพงสะตือ มีจุดที่ต้องพัฒนา คือ ศักยภาพในการตัดสินใจของสภาผู้นำแต่ละคนไม่เท่ากันทำให้การประสานงานกับหน่วยงานอื่นช้าลงได้ เพราะในบางเรื่องต้องอาศัยความรวดเร็วในการตัดสินใจ ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของบ้านพงสะตือ หมู่ 6 โดยมีคณะกรรมการสภาผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการทำงานและเป็นตัวขับเคลื่อนให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ซึ่งย่อมจะต้องมีทั้งผู้ให้และผู้รับไปพร้อมๆกัน ปัญหา/อุปสรรค ย่อมเกิดขึ้นบ้างในขณะร่วมงานกัน จึงมีจุดอ่อนที่สภาผู้นำชุมชนควรต้อง มีการพัฒนา ดังนี้

1. ประชุม/ประชาสัมพันธ์พันธด้านการบริหารงานของสภาผู้นำชุมชนให้ชุมชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ
2. ประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อแจ้งการทำงานของแต่ละทีมเพื่อให้เข้าใจตรงกัน นำเสนอข่าวจากราชการ เรื่องราวจากคณะกรรมการสภาผู้นำชุมชน จากองค์กร หน่วยงาน ให้ชุมชนได้รับทราบและเข้าใจมากยิ่งขึ้น อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
3. สร้างความตระหนัก ให้คนในชุมชน เข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อตนเอง/ครอบครัว/ต่อสังคม และประเทศชาติ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลอยู่เสมอ และการคืนข้อมูลรวมไปถึงการเชื่อมข้อมูลกับหน่วยงานอื่นๆ
5. คณะกรรมการสภาผู้นำชุมชน สร้างความเชื่อมั่นและความศรัทธาให้กับชุมชน
6. การสื่อสารกับชาวบ้านและทีมในการทำงานร่วมกันนอกแบบในการทำงาน
7. การพัฒนาศักยภาพของทีมและชุมชนอยู่เสมอ (นำวิทยากรมาสอนในชุมชนอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม) มีการประเมินตนเองและทีมโดยอาจให้ทีมอื่นมาร่วมประเมินด้วยหากมีโอกาส
8. เพิ่มช่องทางการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ

4.3 ความสามารถในการยกระดับเป็นพื้นที่เรียนรู้

การยกระดับเป็นพื้นที่เรียนรู้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของสภาผู้นำชุมชนและคนในชุมชนมีความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใดในการจัดกิจกรรม บ้านพงสะตือใช้กลไกสภาผู้นำชุมชนหลังจากผ่านการพัฒนาศักยภาพสภาผู้นำชุมชน มีทักษะและมีสมรรถนะสามารถขับเคลื่อนโครงการชุมชนนำอยู่และเคลื่อนกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชนตนเอง การมีแผนชุมชนประกอบด้วย กลไกที่เลี้ยง ทำให้บ้านพงสะตือเป็นแหล่งเรียนรู้ และสภาผู้นำสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเพื่อนสมาชิกสภาผู้นำชุมชนพื้นที่ใกล้เคียง และภาคีเครือข่าย อาทิเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เป็นชุมชนที่พร้อมกับการพัฒนาและเรียนรู้เพื่อสร้างชุมชนให้น่าอยู่และเป็นต้นแบบต่อไป

ใบงาน 3 แบบสอบถามเพื่อการติดตามประเมินเสริมพลังการขับเคลื่อนงานของผู้นำสร้างเสริมสุขภาพในพื้นที่ภาคเหนือ

แบบสอบถามเพื่อการติดตามประเมินเสริมพลังการขับเคลื่อนงาน ของผู้นำสร้างเสริมสุขภาพในพื้นที่ภาคเหนือ

คำชี้แจง แบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางการสนับสนุนการยกระดับศักยภาพการขับเคลื่อนงานของผู้นำสร้างเสริมสุขภาพในพื้นที่ภาคเหนือเพื่อเป็นต้นแบบชุมชนสุขภาพต่อเนื่อง

โปรดอ่านข้อความอย่างละเอียดและทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ส ที่ท่านพิจารณาแล้วว่าตรงกับสภาพจริงหรือข้อเท็จจริงของการขับเคลื่อนงานเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพของท่าน กรณีตอบ มี คิดเป็น 1 คะแนน ตอบไม่มี คิดเป็น 0 คะแนน รวมพิจารณา 32 รายการ

นำคะแนนการประเมินแต่ละตัวชี้วัดตามองค์ประกอบรวมกันแล้วเทียบเกณฑ์คะแนน ในแต่ละองค์ประกอบว่าผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสู่ชุมชนจัดการตนเองมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด

ตามคะแนนรวมมากน้อยเป็น 3 กลุ่ม ตามเกณฑ์ของบลูม (Bloom, 1968) ดังนี้

กลุ่มที่ได้คะแนน	ร้อยละ 80 ขึ้นไป	หมายถึง สมรรถนะและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ดี
กลุ่มที่ได้คะแนน	ร้อยละ 60-79	หมายถึง สมรรถนะและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ระดับปานกลาง
กลุ่มที่ได้คะแนน	น้อยกว่าร้อยละ 60	หมายถึง สมรรถนะและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ระดับต้องปรับปรุง

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบ

ชื่อหมู่บ้าน/ชุมชน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....

ตำแหน่งหน้าที่หลัก

() ผู้นำขับเคลื่อนระดับหมู่บ้าน/ชุมชน บทบาทหน้าที่หลัก.....

() ผู้นำขับเคลื่อนระดับจังหวัด บทบาทหน้าที่หลัก.....

ประเด็นขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม () ระบบรองรับสังคมสูงอายุ () การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม

() ความมั่นคงทางด้านอาหาร () การป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด 19

() สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น () อื่น ๆ ระบุ.....

2. สถานภาพการขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขภาพในพื้นที่

องค์ประกอบและเกณฑ์พิจารณา	ก่อนเข้าร่วมหลักสูตร		หลังเข้าร่วมหลักสูตร	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
<p>ก. ด้านออกแบจัดการชุมชน</p> <p>ตัวชี้วัดที่ 1 การออกแบจัดการจัดการชุมชนและทบทวน เป้าหมาย วิสัยทัศน์ และแผนงานโครงการแบบมีส่วนร่วม</p> <p>เกณฑ์พิจารณา</p> <p>1) การจัดทำแผนงานโครงการแบบมีส่วนร่วม</p>				
<p>2) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โดยใช้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาความต้องการ</p>				
<p>3) มีระเบียบ ข้อตกลงที่กำหนดขึ้นโดยการมีส่วนร่วม</p>				
<p>4) มีการจัดการข้อมูลนวัตกรรมองค์ความรู้ในการวางแผนงานโครงการเพื่อพัฒนา</p>				
<p>ข. ด้านสิ่งสนับสนุนการดำเนินการ</p> <p>ตัวชี้วัดที่ 2 มีระบบเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรขับเคลื่อนสังคมสุขภาพร่วมกับภาคีเครือข่าย</p> <p>เกณฑ์พิจารณา</p> <p>1) มีคณะทำงานที่มาจากทุกภาคส่วน</p>				
<p>2) มีแผนจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ความสำเร็จและแนวทางการพัฒนางานต่อเนื่อง</p>				
<p>3) มีแผนปฏิบัติการพัฒนาบุคลากรที่สอดคล้องต่อสถานภาพและความต้องการ</p>				
<p>4) มีคู่มือเครื่องมือหรือแนวปฏิบัติในการพัฒนาบุคลากร</p>				
<p>ตัวชี้วัดที่ 3 มีระบบการจัดการทรัพยากรสนับสนุน และคู่มือ หรือแนวทางการปฏิบัติพัฒนาใช้ผลยกระดับคุณภาพต่อเนื่อง</p> <p>เกณฑ์พิจารณา</p> <p>1) มีการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเพื่อบูรณาการทรัพยากรในการดำเนินงานตามแผนและโครงการชัดเจน</p>				
<p>2) มีการจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานตามแนวทางการปฏิบัติงานและใช้ผลยกระดับคุณภาพต่อเนื่องอย่างเหมาะสม</p>				
<p>3) มีแผนปฏิบัติการ คู่มือ หรือแนวในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน</p>				
<p>4) มีบุคลากรทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติกิจกรรมงานตามแผน</p>				
<p>ค. ด้านกระบวนการ</p> <p>ตัวชี้วัดที่ 4 มีการขับเคลื่อนแผนชุมชนโดยความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายพัฒนาต่อเนื่อง</p> <p>เกณฑ์พิจารณา</p> <p>1) ขับเคลื่อนแผนชุมชน/แผนองค์กรโดยความร่วมมือของแกนนำจากทุกภาคส่วน</p>				
<p>2) มีการปฏิบัติ ติดตามและมีการแก้ไขปัญหาโดยความร่วมมือของชุมชน</p>				
<p>3) มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินเพื่อใช้ผลปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงาน</p>				

4) มีฐานข้อมูลและจัดการข้อมูลเพื่อการวิจัยและพัฒนา ร่วมกับภาควิชาการและภาคี ต่อเนื่อง				
ตัวชี้วัดที่ 5 ขับเคลื่อนเครือข่ายเรียนรู้และทำงานเพื่อพัฒนาความเป็นมืออาชีพการจัดการ ชุมชนสุขภาพ				
เกณฑ์พิจารณา				
1) มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เสริมสมรรถนะบุคลากรต่อเนื่อง				
2) มีการพัฒนาหลักสูตรเสริมสมรรถนะบุคลากร หรือกิจกรรมเสริมสมรรถนะบุคลากร ร่วมกับภาคี				
3) ประสานความร่วมมือกับภาคีทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดกลไกการเรียนรู้ตลอดชีวิต				
4) มีการพัฒนาความเป็นต้นแบบชุมชนสุขภาพร่วมกับภาคีเครือข่ายและยกระดับ คุณภาพต่อเนื่อง				
ตัวชี้วัดที่ 6 มีการสื่อสารที่ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพและเสริมแรงบุคลากร				
ประเด็นพิจารณา				
1) มีการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพและ ปัญหาความต้องการเปลี่ยนแปลงเพื่อสุขภาพ				
2) มีระบบการจัดการนวัตกรรมองค์ความรู้และสื่อสารเพื่อการนำใช้และพัฒนา พฤติกรรมสุขภาพต่อเนื่อง				
3) มีการสื่อสารผลงานเด่นด้านสุขภาพเพื่อการต่อยอดขยายผล				
4) ยกย่องและสนับสนุนบุคลากรที่มีผลงานเด่นด้านสุขภาพได้พัฒนาต่อเนื่อง				
ง. ด้านความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนสุขภาพ				
ตัวชี้วัดที่ 7 ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพและการจัดการตนเองสู่สุขภาพะเชิง สร้างสรรค์				
เกณฑ์พิจารณา				
1) มีผลการจัดการความรู้ ประสพการณ์ความสำเร็จที่เชื่อมเครือข่ายที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง				
2) มีผลการประเมินแผนงาน โครงการที่สื่อถึงความสำเร็จตามแผน				
3) มีผลการพัฒนานวัตกรรมองค์ความรู้ที่ส่งเสริมการจัดการสุขภาพะเชิงสร้างสรรค์ เพิ่มขึ้น				
4) มีสื่อที่แสดงถึงการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพที่เพิ่มขึ้นและพร้อมขยายผล				
ตัวชี้วัดที่ 8 มีการจัดการนวัตกรรมองค์ความรู้เพื่อสุขภาพะเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนร่วมกับ ภาควิชาการและภาคีที่มีกลไกเชิงระบบต่อเนื่อง				
เกณฑ์พิจารณา				
1) มีการนำใช้และพัฒนานวัตกรรมองค์ความรู้เพื่อสุขภาพะเชิงสร้างสรรค์โดยความ ร่วมมือกับภาควิชาการและภาคี				
2) มีระบบจัดการความรู้ นวัตกรรม องค์ความรู้ และแหล่งเรียนรู้เพื่อขยายผลต่อเนื่อง				
3) มีวิทยากรชุมชน พี่เลี้ยง และเครือข่ายที่สามารถสืบทอดและขยายผลนวัตกรรม				
4) มีการพัฒนาฐานข้อมูลและนำใช้พัฒนาร่วมกับภาควิชาการและภาคีต่อเนื่อง				
ตัวชี้วัดที่ 9 เป็นต้นแบบชุมชนสุขภาพะที่มีภาคีเครือข่าย ความร่วมมือยกระดับคุ ณภาพต่อเนื่อง				
เกณฑ์พิจารณา				

1) มีผลงานเด่นเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง				
2) มีผลการทบทวน พัฒนายุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการร่วมกับภาควิชาการและภาคีเครือข่ายทุกปี				
3) มีบันทึกผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายเพิ่มในฐานข้อมูลต่อเนื่อง				
4) มีการใช้ผลการประเมินยกระดับคุณภาพร่วมกับภาคีเครือข่ายต่อเนื่อง				

2.1 ผลงานเด่นหรือประสบการณ์ความสำเร็จจากการนำใช้หลักสูตร 5+2

.....

.....

.....

.....

2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพต่อเนื่อง คือ

.....

.....

.....

.....

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาศักยภาพหรือสิ่งสนับสนุน

โดยระบุเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ท่านต้องการ (ตอบได้หลายข้อ)

3.1 ความต้องการสิ่งสนับสนุน

- () การพัฒนาฐานข้อมูลและสารสนเทศเพื่อใช้ประโยชน์และเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายในระดับพื้นที่ ระดับจังหวัด และภูมิภาค
- () การมีพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาคอยให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางให้กับแกนนำในชุมชน/พื้นที่
- () การมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้มีประสบการณ์ความสำเร็จและภาคีเครือข่ายโดยมีภาคีวิชาการและองค์กรภาครัฐ เช่น สำนักงานจังหวัด หนุนเสริมการดำเนินงาน
- () การเรียนรู้จาก Best Practice
- () การเชื่อมเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาพโดยการสนับสนุนของภาคีวิชาการและหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงาน
- () การพัฒนาภาคีเครือข่ายสนับสนุนการขับเคลื่อนการจัดการองค์ความรู้ นวัตกรรมโดยมีสถาบันวิชาการเป็นหน่วยประสานความร่วมมือร่วมกับองค์กรภาครัฐ
- () การจัดระบบเสริมสมรรถนะผู้นำขับเคลื่อนงานสร้างเสริมสุขภาพตามสภาพปัญหาความต้องการโดยการสนับสนุนของภาคีวิชาการและหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง
- () การจัดระบบการพัฒนากำลังคนสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีภาคีวิชาการหนุนเสริมการดำเนินงานต่อเนื่อง
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3.2 ความต้องการพัฒนาศักยภาพเพื่อยกระดับการขับเคลื่อนสังคมสุขภาพต่อเนื่อง

- () การออกแบบการทำงานสร้างเสริมสุขภาพให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน
- () การพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้และขยายผลการยกระดับการจัดการตนเองเพื่อสุขภาพ
- () การออกแบบการขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการอย่างมีส่วนร่วม
- () การจัดการองค์กรเพื่อให้เชื่อมโยงการทำงานกับภาคีและยกระดับคุณภาพต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดกลไกการทำงานร่วมกับภาคีอย่างต่อเนื่อง
- () การทำงานเป็นทีมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรอื่น
- () เทคนิคการจัดการข้อมูล วิเคราะห์และเชื่อมโยงโจทย์ทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลภาคีวิชาการและข้อมูลชุมชน
- () การออกแบบการบริหารจัดการงาน/โครงการและวางแผนพัฒนาชุมชนโดยความร่วมมือของชุมชนกับเครือข่ายภาคีเครือข่าย
- () การสร้างและใช้นวัตกรรมเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนร่วมกับภาคีวิชาการและภาคี
- () การติดตามประเมินผลการดำเนินงานและใช้ผลเพื่อพัฒนา
- () เทคนิคการประสานความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานและการจัดการความรู้
- () การสังเคราะห์นวัตกรรมองค์ความรู้และสื่อสารสู่การใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย
- () เทคนิคการเขียนโครงการเพื่อเชื่อมแหล่งทุน
- () อื่น ๆ ระบุ

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

สรุป การบริหารโครงการโดยเป้าหมายก็คือการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ แม้มีข้อจำกัดซึ่งเป็นการวางแผนในภาพรวมเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์/กิจกรรมที่กำหนดไว้ตามข้อเสนอโครงการ การบริหารโครงการมีการกำหนดตัวบุคคลหรือกลุ่มคนที่ร่วมทำหน้าที่ตามโครงสร้างการบริหารโครงการ สามารถดำเนินกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด มีการวางแผนงบประมาณที่สอดคล้องกับกิจกรรม มีการสื่อสารในคณะทำงาน ภาควิชาในระดับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่ร่วมดำเนินโครงการ มีระบบติดตามสนับสนุนและประเมินผลโดยใช้รูปแบบการประเมินตนเองเพื่อให้เห็นถึงสิ่งที่ยังต้องเติมเต็มระหว่างดำเนินโครงการ เป็นการติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นทั้งด้านกระบวนการ ด้านเทคนิควิธีการ ด้านบุคลากร นำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงกับกลุ่มเป้าหมายของโครงการ ในมิติสุขภาพ สังคม เศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ แม้การดำเนินโครงการตามระยะเวลาสิ้นสุดลง คณะทำงานได้ข้อค้นพบถึงการจัดการตนเองที่ผ่านการประเมินตนเองหรือการภายในระดับพื้นที่ นำไปสู่การจัดการด้วยทุน คน งบประมาณองค์ความรู้และทรัพยากรระดับพื้นที่ เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (Action Research Evaluation :ARE). (2560).กรุงเทพฯ: สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.).
- การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง. (2562).กรุงเทพฯ: กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. ขวาล แพรัตกุล (มปป). เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพฯ : ร.ร.แพรัตอนุสรณ์.
- แซน อะทะไชย. (2563). รูปแบบการประเมินสภาพผู้นำชุมชนจัดการตนเองเพื่อชุมชนน่าอยู่ (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). อุดรดิตต์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.
- บ้านโป่งศรีนคร ต้นแบบชุมชนน่าอยู่(2558).กรุงเทพฯ: สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.).
- ละเอียด ศิลาณอย (2562). การใช้มาตราประมาณค่าในการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การโรงแรม และการท่องเที่ยว อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- หน่วยจัดการการเรียนรู้และการพัฒนาระบบ Capacity Building (CB)ภาคเหนือ.(2561).การประเมินผล เพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (Action Research Evaluation :ARE). เชียงใหม่: (ม.ป.พ.).
- หน่วยจัดการชุมชนน่าอยู่ภาคเหนือ.(2561).การดำเนินงานชุมชนน่าอยู่.เชียงใหม่: (ม.ป.พ.).
- หน่วยจัดการชุมชนน่าอยู่ภาคเหนือ.(2563).การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา (Action Research Evaluation :ARE). เชียงใหม่: (ม.ป.พ.).
- อำนาจ ศรีรัตนบัลล์. (2562). การสร้างเสริมสุขภาพและการเสริมพลังชุมชน.กรุงเทพฯ: สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.).

Project Management

